Lars Wivallius

DIKTER I URVAL

Redigerade och med en efterskrift av Erik Gamby

UPPSALA BOKGILLETS FÖRLAG

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta urval utgavs av Erik Gamby på Bokgillets förlag 1957. Redaktörens efterord har uteslutits av upphovsrättsskäl. Boken scannades från original i maj 20123 av Bert H.

TILL PROFESSOR SVERKER EKITT HASTIGT BUD ATT FÄRDAS HÄN 1625

Akrostikon: IOHANNES NICOLAI

Itt hastigt bud att färdas hän kom min själ nu tillhanda till sitt fädernesland igen från alla sorg, nöd och vånda. Ja, dödsens band min kropp och and nu hastigt måtte skilja. Ack vänner kär, det måste här allt ske efter Guds vilja.

O död, o död, du svikfull äst. På vad stund eller timma du villt enom komma till gäst läter du ej förnimma, utan din skott du skjuter ut, drabbe nu var de kunna. Ja, hädan dö av denna ö måste gamla och unga.

Himmel och jord fast bitterlig sörje med härar sina, att för min synd min ungdomstid skulle så snart försvinna. I djur därtill i marken vill häröver suckan ställe. Ack fiskar all i vattnet kall klagan häröver fälle.Ack sol, du röd, med strimmor din,

månde med stjärnor alla,

eder verkan och klare sken

alldeles nu förfalle,

och eder sång, I fågla mång

under himmelen klara,

han ljude fort med svanenot

utöver synden svåra.

Naken kom jag i världen här utav min moderslive.

Gråt och ve min första röst var, med jämmer stor jag levde.

Mödo och tvång med annor mång plågor mig mån besvära.

Döden tog mig dock hastelig.

Eländ mån jag här vara.

Nu haver jag aderton år smakat världsens elände.

An ingen tid var mig så svår som denna sidste timme.

Jag frisk och sund om afton stund gick till min säng att vila, men innan dag jag döder låg, skutin av dödsens pilar.

Ej taga kunde något ting mig utur dödsens käftar.

Evart jag nu såg mig omkring kunde mig ingen hjälpa.

Jag var i strid fast ynkelig, ty livet mitt det unga, det var belagt med starka makt av dödsens bojor tunga.

Stunden mig nu för handen var, mitt glas var nu utrunnit.

Den väg som jag nu vandrat har slipper dock ingen undan.Jag läggs på bår som gick i går frisk och lustig av sinne.

Jag sätts i jord som var till bord i går bland vänner mina.

Nu är mitt huvud fallit ner, till stoft är jag nu vorden.

Min ögon se ej världen mer, ty grävs jag under jorden och bliver satt matkom till mat neder i mullen svarta och måste så den vägen gå från mina vänner såta.

Jag dig nu, om min fader kär, sonlig av hjärtans grunde,

Christo Jesu befaller här i denna sidsta stunde.

Farväl, farväl, till liv och själ, farväl min fader kära.

Ack din grå hår, den sorg du får, lät ej till graven bära!

Christus Jesus som mig har frälst från den eviga döden, han haver nu min själ inställt i den himmelska högden till änglaskar, där hon nu har stor glädje, lust och fromma, och frögdar sig evinnerlig, evigt förutan ända.

O moder kär, ack moder min, du mig under ditt hjärta har burit med sveda och pin och med stor sorg upprättat.

Dig vill jag nu den högste Gud uti händer levrera.

Hans helge and uti all stund dig tröste och regere!Lät din sons död, ack moder kär, dig ej så hårt bedröva.

Min själ i stor härlighet är, den ingen kan beröva.

Till glädje stor hos änglakör och frögdefulla dagen, från sorgen stor och mödan svår är hon fordrat och tagen.

Ack bröder och min systrar kär, min släkt och vänner alla.

Christo, som vår frälsare är, troligt jag eder befaller.

Han give det att vi med frögd finnas i himmelrike och myckit klar med änglaskar glädjas evigt tillike.

I evighet ske dig, o Gud, lov, pris, heder och ära.

Du är den som himmel och jord med din kraft regerar.

Din stora kraft och Gudoms makt prisom med mycken gamman.

Jag det med mun av hjärtans grund önskar och sjunger AMEN.

(Tryckt 1625)TILL DIG AY HJÄRTANS GRUNDE 1625

(översättning från tyskan efter A. Lobwasser oeh C Marot)

Till dig av hjärtans grunde i min nöd ropar jag.

Det är nu tid och stunde,

Herre Gud, min bön upptag.

Lät upp din milda öron när jag roper till dig, ty nådelig vill du höra allt vad som felar mig.

Ty om du efter skulle min sak nu döma så, ho varder då befunnen, som för dig kan bestå?

Men dock äst du barmhärtig, till vreden mycket sen, när man sig gör botfärdig från synden var och en.

Min tro och hopp jag ställer uppå Guds helga ord evart som min sak välver allt uppå denna jord.

Min själ uppå Gud aktar, alltid på honom ser, allt som den vaktare vaker, när dagen sig beter.Israel, på den Herren ditt hopp du ställ och vänt.

Han är både när och fjärran, dem allestäds bekänd.

Hos honom är all hälsa i hans barmhärtighet.

Israel vill han frälsa av synd och farlighet.

Åmen.

(Tryckt 1625)(Attribuering osäker)

Ack vad kvida och jämmer höres i världen all.

En ganska här utsändes mång hjälte till stort fall, vilken tornerar jämmerlig.

Jag skickar mig rätt gruvelig, ja hiskelig och gråtelig över itt sådant tyranni,

Venus mån alligera Cupidinem, sin son, sin här att convocera av hela världen lång, att de utan impecliment komma skola snart och behänt med skarpa pilar väl uppspänt att fullfölja hennes intent.

Alltså Cupido sträckte genom Europae land, sin moders bod uträttar över hela A siarn, och därifrån till Africam, genom den över Lybiam, Americam, Ostincliam och sist till Magellanicam.Evart han månde vandra och var sitt namn bekänd, den ene med den andra fullfölgde hans intent.

Ja, drottningar samt kvinnor mång av all condition och stånd med gylland gav förutan tvång följde honom den vägen lång.

När de mån comparera efter hans edict, begynte han orera allt med illsnedig dikt: högborne och stormäktige, välborne och välbördige, att vårt mandat är exequert.

Det är vårt Majestät fullkärt

Mars är en tapper hjälte, i världen bred och lång, stark uti strid och fälte.

Vi lida ej hans tvång.

Lät oss våga itt fälteslag efter de amazoners lag.

Fors och Fortun med gylland glav var ock med oss på denna dag.

I skolen induera siden och gyllenduk samt balsam maugera händerna göra mjuk.

Med stibio en skön coleur ansiktet giva stor faveur med fötter göra complement, strax haven I dess hjärta spänt.

En dryck är tempererat,

Hypomenes vid namn, på grekesko nun cuperat Philtron utav min hand.Den skolen I strax Martis här presentera rätt som jag lär.

Om de ieke vinnas med svärd uträtt han väl vad jag begär.

Som skorpion sig ställer emot människor all ljuvlig och myckit snäller, med stjärten gör dock kval.

Jag träder fram med ljuvlig sinn, händigt skjuter den pilen in, att mången konung för min skull, mång stridsbar hjälte läggs i mull.

I skolen similera som av Armenia Leo tigris det grymma görer, så bjuder jag vilket allt som en ädel dam lockar att taga sig i famn.

Men stjärten sticker lönnlig fram och skiljer både kropp och and.

Dagen vart statuerat och platsen eligirt, härerne ordinerat med styckorne stanchirt.

En ynkelig catastrophe lät sig både höra och se.

Mars, som förr triumpherathe måste nu sjunga miserere.

Ej kunde bågar hjälpa, ej Martis svärd och brand, som förr plägar kullstjälpa både städer och land,

När Venus med egit praesens gav Mar tio dricka av credens, hans makt förtog, hans mod också, hans hjärta skalv för skäktan blå.David en tapper hjälte, konung av Palasin, lejon och björnar fällte, samt Goliat geschwind.

Av Bärseba skutin nid av Veneris pilar jämmerlig, att han med botpsalmer lång beklaga måste hennes gång.

Honom mån secundera Simson den starka man och blev dock deprimerat av Delila försann.

För vithålt och för krusat hår lades den hjälte nid på bår, vilken på stund mång tusen slår, kan sig ej röra till itt hår.

Ej månde marknan rosa Absalon den snusehan, enär han månde nosa efter sin faders dam.

När Venus hade spelet änt blev han uti en ek upphängd, med tre spitsar genomränd. Alltså blev ock den näsebränd.

Till Moabiters kvinnor, itt tusende försann,

Salomons hjärta upprinner, men hör vad han där vann!

Den visaste i världen all gjorde från Gud it stort avfall, blev så Hadab impugnert, hans regemente dividert.

Märk huru H olo f er nes utav As syr ien av Venere belönas inför Belulicn.Hans mod försvann, hans huvud sprang för klingan uti Judits hand.

Ack, usel och eländig man. av Venere du litet vann!

En jungfru skön upprinner, en ros och lilja sann.

Konung Filippum tvingar en macedonisk man.

Denne och så andra fler, konungar, herrar, cavaleer, mång brav hjälte och monsieur, ridder, svenner och braver.

Den stora Alexander och graekisko monarch vilken under sina vingar hade mest världen brakt.

Den samma hela världsens här blev av de amazoners här vunnen ej med sköld eller svärd, men genom arg V ener is flärd.

I Rom bodde en kvinna,

Paulina var hon nämnt, av henne månde tvingas Mundo den ädlingen.

Blev så en arm och flyktig man, långt bort uti främmande land, där han sin ålder levde fram, och aldrig sina vänner fann.

(Fem strofer saknas i manuskriptet)

Lucretia Poeta

klagar sig ynkelig

över den dricken heta

Lucilla skänker sig,

och blev tagen av denna värld

Wivalliusoch Laureat Poet vällärd, dock icke med sköld eller svärd men genom arg Veneris flärd.

Dido den köninginna allt med Veneris pil ville Aeneam tvinga, dock slog det henne felt.

Ty lade hon på sig sin hand och gav sig själv i dödsens land för samma kärlek den hon vann till Aeneam den starka man.

(Älfs visbok)KLAGELIEDER

1628

Akrostikon: LoReNTZ SVeNO WieWal LIVS Von Nerikie Aus Schweden

Melodi: Ach ganz betrübt ist mir mein her,i

I.

Lobet nicht, Herre, den namen dein, mein seel, herz, mund und hände?

Wie dass du da vergissest mein,

o Gott, in meim elende?

Herr, stopfest du dein ohren zu für mein gebet und weinen, oder willst du nicht dem armen knecht mit hiilf und trost erscheinen?

Red ich doch stets und schweige nicht die trübsal meines herzens?

Wie dass du dann dein angesicht verbirgst für meinen schmerzen ?

Willst du, mein Gott, in solcher not mich armen mensch verlassen?

Wann wirds ein end auf mein elend, wo du mich, Herre, tust hassen ?

Nun muss dann sich mein junges herz mit traurigkeit umgeben.

Ach ich elend, solch weh und schmerz verzehrt mein junges leben.Ich fühle schon meiner sünden lohn, kein gnad will mir mehr werden.

Ich bin elend wo ich mich wend in dieser weit auf erden.

Traure mit mir, himmel und erd, mit was darin tut schweben.

Ihr menschenkind mit euer geberd trauret mein junges leben.

Ihr winden vier, ihr wilden tier, ihr wald und wasser alle.

Nun brause sehr du wütend meer, dass laub und grass verfalle.

Ziehre dich nicht, du liebe sonn, dein Wirkung sich ergrimme.

Ihr vögel zart, in eurem ton singet ein schwanenstimme.

Ihr fisch im meer beklaget sehr meines ja junges herzen, welch ohn favor im besten flor vergeht für angest und schmerzen.

Siehe wie ein blum in frühlingszeit die man mit fleiss tut pflanzen, hat schön geruch und lieblichkeit, dass ein das herz muss danzen.

Aber vor hitz und donnerblitz muss sie gleichsam ersterben.

Dann ihr geruch, zier und geschmuck muss welken und verderben.

Vergebt mir dies, mein junge zeit hat auch also jloriret mit schöner gab und geschicklichkeit begabet und orniret.

Aber mein freud ist worden leid, ich muss auch jetzt verblichen.

Ach Gott, mein Herr, willst du nimmer mein totes herz erquicken?Nun du, mein Gott, hast mich gleichwohl aus leimen componiret.

Vergilt doch nicht meiner sünden zoll, wie ich habe meritiret.

Ich bin ja erd und muss zu erd, ja staub und aschen werden.

Was willst denn Herr nun zürnen mehr mit aschen und mit erden ?

0 denk, mein Herr, wer ist gerecht für dein antlitz gefunden?

Hast du gehabt je einen knecht ohn tadel und ohn wunden ?

Wie sollte dann ich ohne gebrech das leimen haus bewohnen?

Ach Gott, mein Gott, durch deins sohns tod wöllst deines knechts verschonen!

Wie bin ich doch elend und arm, so lange zeit gefangen.

Ach Gott, mein Herr, dich meiner erbarm, lass mich doch gnade erlangen.

Du bist gerecht, auch mich dein knecht als deines sohns miterben.

Herr Zebaot, in dieser not lass du ja nicht verderben!

Walt Gott, mein Herr, und mach mich frei der sünden meiner jugend.

Herr, tu hinweg all bös geschrei, vergiss meiner untugend.

Gott, heiliger geist, mein tröster heisst, mit gnad wollst mich aufnehmen.

Führe mich fortan auf rechter bahn durch Jesum Christum, Amen.Loben soll dich, Herr, immer dar mein seel, herz, mund und hände, dass du doch nicht verstossest gar mich armen und elende.

Du plagest zwar, aber fürwahr mit grösser gnad und güte.

Ach, Gott, dein hand für sünd und schand mich nun fortan behüte.

Ist das nicht, Herr, dein gnade gross, dass du mich hast formiret zu deinem bild mich erdenkloss zo zierlich componiret.

Mein mund und händ schnell und behänd, ja, kein geleid zu wanken.

Das sollen dir, Herr, für und für all meine glieder danken.

Von jugend auf, jetzt zwanzig jahr, vier ungefähr darüber, hast mich geholfen manch gefahr passieren, Herr, fürüber.

Durch fremde land hat mich dein hand ganz underlich geführet.

In kreuz und not hab ich, mein Gott, dein gnad und trost gespüret.

So hast mich auch zu deiner ehr geziert mit fremden sprachen, mit scharf vemunft, mit reiner lehr, gegründet in hohen sachen.

Dass dich mein mund all zeit und stund mit lust und freud kann loben, der du bist doch mächtig und hoch im himmel, Herr, dort oben.Von Christen eitern an dem ort, da man findet reine orden, dein sacrament und liebes wort bin ich geboren worden.

Bewahr uns, Herr, für falsche lehr,

für krieg und blutvergiessen,

für mord und brand alle städte und land,

die wir deines worts geniessen.

Nerikie, mein liebes Vaterland, ein herzogtum in Schweden, bewahr, o Herr, für aller hand, sünd, krieg, aufruhr und schaden, mein koning, gleich sein land und reich, lass nicht aus deinen händen.

Du bist getreu, sein feind zerstreu an allen ort und enden.

Aus herzens grund ruf ich zu dir,

Herr Gott, tu mich erhören.

Ist, Herr, dein will, hilf mich von hier,

mit gnad wollst mich heimführen,

so wird alsdann dir jederman

dein namen weit ausbreiten,

dass mich dein hand zu wasser und land

so weit und breit kann leiten.

Schweden soll dich, Herr Zebaot,

dafür loben und ehren,

wo du mich, Herr, in meiner not.

Willst hören und gewähren.

Ja, ich, dein knecht, samt mein geschlecht, brüder und schwester mehre, , in ewigkeit sind wir bereit zu dein lob, preis und ehre.

(Originalmanuskript)WIE SOLLT ICH, HERR, IN SOLCHEM ZWANG 1628

Akrostikon: WieWaLLIVS

Melodi: An ivasserflüssen Babylons

Wie sollt ich, Herr, in solchem zwang und elend jetzt für handen dir singen ein frölich gesang in meinen schweren banden?

Wie sollte doch, mein lieber Gott, in solcher angst, trübsal und not, dein kneeht dir können singen ein lustig lied, ein frölich ton, wo du mir, arm verlornem sohn, mit hülf nicht willst zuspringen?

Wahrlich, mein Gott, wo du mir nicht mit gnaden willst erscheinen, so muss ich, arm betrübter knecht, vergehn für angst und weinen.

Ich muss versinken ganz und gar, mit leib und seeL mit haut und haar, wo du mein sünd willst achten.

Denn was kann ich antworten dir, wo du, Herr, willst rechten mit mir.

Muss ich nicht ganz verschmachten ?

Lass ab, mein Herr, von deinem grimm, lass mich dein gnad erlangen.

Erhöre doch meine traurige stimm, denn ich bin lang gefangen.Verlass mich nicht, mein Herr und Gott, in solcher angst, trübsal und not, von wegen meiner sünden.

Ich bin doch, Herr, in gross gefahr, verachtet und verlassen gar, von allen menschenkindern.

Loben soll ich, mein Herr und Gott, den namen dein ohn ende, wo du mich hörst in meiner not und hilfst aus meinem elende.

Ach rett, mein Herr, mich doch einmal aus solcher angst, not und trübsal, es stehet in deinen händen.

Erweiche du den Magistrat

von Nürenberg, dass der auch gnad

einwende mir elende.

Ich will singen mit heller stimm,

Herr, dir allein zu ehren, ein lustig lied, wenn ich vernimm, dass du mir tust gewähren dein hülf und gnad, Herr Zebaot und helfest mir aus meiner not, denn du kannst alles wenden.

Ja, dein ist selbst der Magistrat, dass du das herz nach deinem rat lenkest mit deinen händen.

Vergib mir, Herr, all meine siind, die ich ja hab begangen.

Ich bitte dich mit herz und mund, mit gnad willst mich umfangen.

Verwirf doch nicht mich armen knecht von wegen meiner ungerecht, gedenk an deine güte.

Gedenk an deinen lieben sohn, der für midi hat genug getan mit seinem teuren blute.Siehe, ich beschiiess hier mein gebet und signe frölich Amen.

Ich bitt' doch deiner Majestät in deines sohnes namen.

Lass mich doch nicht hülflos abgahn, lass mich auch nicht zweifeln daran, du wirst mir ja gewähren.

Dafür soll ich auch loben dich, dir sei lob und preis mit ehren.

(Ekeblads visbok)GÄRNA DET SKER FAST MAN ÄR VRER

1630 (Reviderad text)

Akrostikon: GERTRYDIS GRIP DA

Gärna det sker fast man är vrer.

O kärleks dygd! När jag er ser jag mig beter vänlig och ber:

0 hjärtans kär, drag ej bort mer, ty jag är er och ingen fler,

till dess jag dör och faller ner.

Er släkt otäckt är det konfekt,

1 haven mig er arm utsträckt.

Dock är uppväckt och väl utsläckt den kärleksflamm som var upptäckt.

Med det defekt beder er släkt

den Gud Amour hava suspekt.

Rön mig en vrå, där jag kan stå att kärlek ej hittas må.

Skull man omgå vilddjur också samt andra fåglar små.

Han hitter på fiskar som gå i havsens djup, stora och små.

De kreatur, fåglar och djur, äro ej fri för hans tortur.

En liten lur är Gud Amour, han går över den högsta mur med sin figur till de jungfrur, som äro dock som änglar pur.Rättslig han kan som en tyrann plåga både kvinna och man.

David som vann Goliat försann, mot kärlek han ingen råd fann.

Hans makt försvann, hans sinne bortrann, kärleken blev hans överman.

Visst var Samson en stark person, som sönderslet ett grymt lejon, och Salomon, kong Davids son, var visast under himmels tron.

Men dock pardon och devotion begärte han av den patron.

Drövlige sår Jacob ock får för kärlek skull, att han gärna går i fjorton år med träldom svår i ödemark och vaktar får.

För vita lår och krusat hår lägges mång kavaljer på bår.

Ja, en bekänd, Habor benämnd, utav de svenske riddersmän. blev ofta omränd av mångd tusend, de han slog ner, käck och behänd.

Av kärlek tänd blev han då hängd, den kavaljer i stort eländ.

Signil den mö måste ock dö för kärlek skull av denna ö, som en skön rö i storm och tö, sönderbrytes i villan sjö.

Hon brann som hö och smalt som snö och tråddes ner i skarn och strö

Gack bort du som villt undra på att kärlek oss intager också.

Skull han ej rå då med oss tvåsom voro ung av åren då, när han kan slå gudinnor små, som högst under solen gå?

Rätt när han vill mång tusen mil han kan skjuta med sin pil.

Han går in till rätt vem han vill fast de äro aldrig så gill.

Och, jungru subtil, eder mun till kan han kyssa ödmjuk och still.

Jag bliver kvalt och hårt tilltalt, det jag har hos eder dvalt.

Mitt mod görs kvalt, mitt blod görs kallt av bitter sorg och stort gevalt.

Dock er gestalt har jag utvalt, för pärlor, guld och silver allt.

På kyskhet ren förutan men ären I gjord av mitt sidoben.

I ären allén den ädle sten som går genom märg och ben.

Gud give du, min käraste vän komme till mig en gång igen.

Dock tror jag visst, ädle palmkvist,

I ären mig tro utan list.

Fast det är tyst är dock ej mist.

Jag tror eder lika visst, ty ingen tvist heller någon list har jag någon tid hos eder visst.

Ack lycksam stund när jag er mun fört kysste med kärleks förbund.

Men ve den stund att vårt förbund skulle göras annorlund.

Ack, Gud dig unn frisk och gesund!

Det önskar jag av hjärtans grund.

Finis

(Älfs visbok)VILL DU 0 GUD MED DIN GRYMHET 1631

(Rekonstruerad text)

Vill du, o Gud, med din grymhet mig min5 synder tillskriva!

Aek, på tusen kan jag ej ett till svar dig, Herre, giva.

Vill du med mig till rätta gå,

o Gud, var skall jag bliva?

Herre, vem kan för dig bestå bland dem på jorden leva?

Adam, den du dock själv har gjort med gudomshänder dina, han bröt, o Herre, din budord med alla barnen sina.

O Gud, för ditt ansikte klar, vem är rättfärdig funnen?

Din helgon all med syndasår voro ju hårt bebunden.

Av himmelen sågst du ju ner om du någon skull finna, men du fannst icke en, o Herr, som höll budorden dina.

De voro ju bortvekne all och lupo villa vägar.

Ingen, Herr, har ditt ord och tal någon tid övervägat.Varför vill du, o Herre, då med mig till rätta gånga, när du icke en kunde få rättfärdig bland så många ?

Jag är ju jord och måste jord, stoff, mull och aska bliva!

Varför vill du, o Herr, med jord vredgas längre och kiva?

Min synd bekänner jag dig, Gud, med rätt ångerfullt hjärta.

Fräls mig av nöd, hjälp mig här ut, lindra min sorg och smärta!

Ack Herre, jag dig bid ja vill, värdes min bön bönhöre:

Min ungdoms brister giv mig till, jag vill så mer ej göra!

Men dock ske, Herre, viljan din och ej vad jag begärar.

Din vilje, Herre, vare min, dig till lov, pris och ära.

Fastän min kropp varder till spis matkar, ormar och dragar, min själ tar du dock lika visst när som mitt hjärta knakar.

Ty jag tror, Herre, på ditt ord:

Min själ tar du i händer.

Min kropp, som är av ler och jord jag jorden igensänder.

När jag ifrån detta eländ måste till döden skynda, så ger du mig en salig änd.

Låt mig din nåde finna!

(Sverker Ek)ACK VE, ACK VE, MIN JÄMMER STOR 1631

Ack ve, ack ve, min jämmer stor, min sorg, nöd och elände.

Ingen människa på jorden bor betänk ja kan det elände.

Lyckan har sig ifrån mig vänt och är ogunstig vorden.

Mig av sitt hjul slår hon omkull och tvingar nid till jorden.

All möda, sorg och eländhet har hon mig underkastat, och tränktan stor och bitterhet mitt hjärta har antastat.

I samma sinn av ögon min heta tårar utrinna.

När ungdomen min kommer i sinn, som vax mitt hjärta brinner.

Min mun för sorg ej tala må, min hand kan ej mer skriva, all lust måste jag utur hjärtat slå och all kortsvill bortdriva.

I järn och band, till fot och hand måste jag fången bliva.

För en ädel mö måste jag dö, mitt unga liv uppgiva.Min tankar ära alltid och stund till döden vilja mig föra och så mitt unga liv i grund med itt svärd defluera.

Och i min sömn är det min dröm: i morgon vill han mig öda och sedan mig så ynkelig kasta ibland de döda.

Dantser och springer med lustigt mod I, mine fiender hädske.

Nu få I en hand full med blod,

I eder lust att trösta.

Låter er spel här klinga väl, låter eder harpor sjunga.

Nu få i Wivallii blod samt livet med det unga.

Nu få I se Wivallium avhuggas och nidfalla som Lilium Convallium och andra blomster alla.

När blodet rött är vordet dött I mig då strax förgäta, sätt ja mig nid i mullen svart, där ormar mig uppäta.

Tag du, som är Guds eviga ord, min själ i dina händer.

Min kropp, som är av ler och jord, jag jorden igensänder.

Mitt unga blod görs sorgfullt mod för alla ovänner mina, som stå och se och däråt le, att det på jorden rinner.

WivcdliusMig tyckes hela Dannemark stå med uppräckte händer och glädja sig så hjärtelig, de få mig i dödsens händer.

Min ovänner samdräktelig sig nu tillsammans giva och glädja sig så hjärtelig att de få mig avliva.

(Älfs visbok)OM JEG NU DÖR OCH FALDER NER 1631

Melodi: Mitt hopp och tröst och all tillit

Om jeg nu dör og falder ner og gravis dybt i jorden, er da siden ers dotter k ser en friherrinne vorden ?

Ulf Grib, min herr, får I da en herr för eders dotter fine?

Ak, lage så, att hon dock må varde en friherrinde!

Bjud andre efter mig til gasst som I mig sidst lod göre, og skrap för dem på allerbedst, säj og hvor rig I ere, og ej forglem er dröm bekend för den er best behager!

Hvo ved, I må en friherr få, som da er dotter tager!

Mens lad ej folk i frembde land ert oförstand få spörje, om I eljest en herremand vil henne med forsörje.

Thi jeg er svser, i Danmark her, ej heller i Sveriges rige, kommer en mand, som har förstånd, og tar ved jomfruer slige.Dock det er sandt, I sagte her, i Christianstad for rette, ad him endnu ren j omfru er, og ville derom trsette.

Mens et hör her: er dotter kser var otte ugers tide af kserlighed, som hver mand ved, i min seng hos min side!

Vil der nogen, om jeg nu dor, af kserlighed optage hendis person for en ren mö, jeg rseds hand blir bedragin.

Uden så er, min svåger kaer,

I bruger kuplerinder,

som I gjorde sidst. Dog tyst, dog tyst,

I ved vel hvad jeg mener ?

Siden motte I på allerbedst er stelle liberalem.

Da kan vel en, som ej har lsest

physicam naturalem

af fremmet land, en simpel mand,

til eders hus ankomme,

som för en mö efter min död

optar den jomfru fromme.

Mens dog raeds jeg at er vil gå som den girige hunden, der i vandet en skugge så, og släppte ködet af munden.

Taenker mand på Wivallio!

Jeg var ingen friherre, men kanske sen får I så slem. jeg rseds, en megit vaerre!

Thi ofte byder uforstand et godt bie for en mugge.

Derfor, om I ser höjghed an, som hunden gjorde skuggen.så rseds jeg v ser, er dotter kasr,

får siden ingen herre,

uden en mand med P. i hand.

Jeg taler intet vserre!

Ej da står I er såre vel,

Ulf Grib, min svoger fromme, når I får ser ti for hvedemjel, ak, at den tid må komme, at i en gång med tårer mang min person og qualiteter begrsede må og anger få over eders crudeliteter.

At I nu så tyrannelig begserer udaf mig livet, den I dog har frivillelig ers dotter til segte givet, som jeg er har fri, åbenbar, med sandhed övertyget, og af ret derpå fåt domme, de ingen kan modsige.

Hvad fattis er på min person?

Har Gud mig ej orneret

med skarp förnuft af himmels tron,

höj g ting at meditere.

Man rig og land til land og vand har jeg og perlustreret.

I kunst og sprog, med höjg og låg har jeg mig exerceret.

Det er vel sandt, at jeg ej er födder af asdel stande, mens min fader en fogde var, aerlig i Sveriges lande.

Dog hvad I har af lyckan bar i vaggen kunnet ärve, det kan jeg mig end visserlig ved Guds nåd vel förvärve.Jeg håbis enclnu gennem Guds nåd en sådan mand at blive, som kan tjene med råd og dåd så lasnge jeg er i livet mit faedernesland med mund og hand, ja, mit liv og blod at våge i al trohed, som min Gud ved i alle mine dage.

I berömmer er af sedel blod en god svensk mand at vaere.

Var är den tjenst og trohed god som I vort land hembare?

Ak Gud, ak Gud, torde jeg ret ud er trohed her beskrive, så rseds jeg vaer, er beröm og aer skulle passlig her blive.

I Poland og i Danmarks land haver I er mest uphollit.

Er konge og ers faederneland haver I en dreng ej hollit.

Jeg siger snart, som hökler art hos begge parter I tjene, med liv og blod genom falsk ord og ej med hjertet det mene.

I siger: skull en oaedel knecht min dotterman nu vaere?

Det vor en skam för al min slaegt og för mit navn og aere.

Betaenker er, min svoger kasr, lader det en stor skam vaere, når det svenske blod sin konung god ej tjener med tro og aere?

Det er ingen skam at vaere föd af oaedel blod og stande, mens vaere af svensk aedel blod og ej tjene sit faedernelande.

Jag har ej stolit eller gjordt hor,eller nogen tagit af dage.

Den trohed som i mit h jer te bor skal Gud og min konge behage.

Af asdel blod og herris stat kunn vi ej alle komme.

Sola virtus nobilitat, det kan jeg mig berömme.

Ja sannerlig, tror I det mig. jag havde vel hendis lige af så godt stand i ander land fået, ja, i Sveriges rige.

Gud bedre mig den olykke stor at jeg nogentid skull finde den ort og sted, som I på bor, og lade mig der förblinde af kaerlighed, dog hvad vil jeg nu mere derom tale?

Den högste Gud med et frit mod vil jeg min sak befalle.

Det braender ingen eld så stor, vandnet kan ham udslaekke.

Ingen vrede braender så sår, nåde kan Gud uppvaekke.

Den högste Gud kan vel endnu min konungs hierte böje til nåd mod mig, og dog endlig af skarnet mig ophöje.

Tistel og törner de stikke med, mens rosor de og baere.

Ingen herre var end så vred, nådig kan han og vaere.

I afton vred, i morgon blid, som en stormvind sig vaender.

Når t regnet har, skin solen klar.

Min lykke står i Guds haender.

Amen.

(Originalmanuskript)JEG SKYLDER INGEN FOR MIN DÖD 1631

Melodi: Mitt hopp och tröst och all tillit

Jeg skylder ingen for min död, uden eder Ulf Grib allene.

I han mig bragt i dödsens nöd,

ja, er allene jeg mener

og nogle fler, som jeg ej her

i denne vise nsevner,

mens min blod röd efter min död

dem for Guds domstol staevner.

Lars Person har mig med list og vold forrådt og tagit fangen og for penninger bortsålt,

Hendrich Jens til rettegangen med skasndesord, ja, hor og mord, om jeg havde bedrevit, havde mand lige vel med ret og skäl kristlig bort sagen drevit.

Thi mand aldrig med orden slem bör lovlig ret vanäre, mens for rette personens ven og sagens fiende viere.

Eljest blir ret en stor uret, og den som mest en skaender hann siunis vis, han vinner pris, ja, den har ret i hsender.Havde ikke nogle serlig maend hves navn Gud sjelv har skrevit, sig min person da tagit an, de havde mig straks aflivet.

Ulf Grib han svor, för han bortfor, skulle for bödelsens klinge i Christianstad uden al nåd mit hovit straks afspringe.

Hans anhang svor med vredemod, för end vi går til senge, om vi ej får Wivallii blod, vil vi os själv ophaenge.

Thi i vor dag ej nogen sag har vi tabet til rette.

Os vor en skam, skull vi med ham ej vinne denne trette.

Det er vel sandt, om vi sige skal,

med ret kan vi ej finde

nogen punct eller articul,

som kan hans liv afvinde,

mens dog al stund når man en hund

vil haenge eller binde,

et rep eller band man dog vel kunn

med lempe dertil finde.

Lad os derfor kun allerhand mod ham til rette klage.

Han er fremmed, os tror hver mand. Han måtte döden smage.

Lad os hans skrift med sådan digt på sådant vis udtyde, jeg ygedds med dig — hvad ger du mig? Han skal sit liv forbryde.

Thi når han ser, at vi er mang, som alle mod ham stande, hvad gjaelder hans liierte blir bang og kommer i stor vånde,siden han slet giver sin ret og vil da nåde söge.

Får han ej nåd, han söger råd sit faengsel at undlöbe.

Lad os derfor kun lure til hvad ord og snak han haver.

Er det så han snakke vil om stadens mur og graver.

Lad sige os, at han sin kos af kongens jern har velet der rymme bort. Siden vi fort har vonnin hele spelet.

Mens om det sker mod voris håb,

at han sig tager vare

for voris coricaeers hob

og kan med ret forsvare

sin aere og liv, ej, da hans brev

lad os interpretere

i vaerste måd hos rigens råd!

Hvad gjselder vi ham vexiere?

Han er ej hos og hörer det, hans ret må der vel vige, thi adelens authoritet tör ingen emodsige.

Ha, der er klart, lad os nu fort fra ser og liv ham dömme.

Execution over hans person lader os nu ej försumme.

Jörgen Urne lad ham i jern og band i et slemt hul hensidde, slutin både til fod og hand, i angist, gråd og kvide.

Schildwacht i tid man saetter dit, ad ingen ham tröst giver.

Intil man bedst giver ham sin rest og tager af dette livet.Nej, det er synd, jeg er tilsset af Gud og min nådig herre at jeg skal skaffe enhver ret, det engen lider vaerre i sin modgang. Ej jeg det kan på dommedag forsvare!

Betaenk min ord: Jeg er og jord. Dog man skal ham forvare.

Ak nej, ak nej, han haver os med sin ord hart antagit.

Derfor ber vi: bönhörer os, at ham må blive plagit.

Og om han mer må få paper med penne og bl aek at skrive, hvo ved, han tör så nu som för voris klag tilbage drive.

Befalt har Gud og min övrighed at hverken gunst eller gave skal krsenke nogens rettighed. Hvorfor vil I da have, at jeg ham skal i sådant fall hans ret lade forhindre?

En bedrövet ånd, vil Gud, at man hans hjertis sorg skal lindre.

God dag Ulf Grib, hör tiender ny: Wiewallt skal miste livet longefredag i Christianstads by. Hvad vil I min herre give for sit umag, at han den sag så skarpt har procederet?

Se der min hand, om det er sandt, jeg skal ham conteniere.

Säj du derfor din herr igen stor tak for al sin möde!

Hav du og tak, min gode ven!

Tag denne skaenk tilgode.Dog kone lil, saender I still og lader forhöre.

Jeg raeds tivärr, så nu som för, man vil os kun vexiere.

Jeg er en Ulf, en Grib også, min bönder mig vel kende. om jeg kan magt over ham få, jeg vil ham skinde og skeende.

Jeg svaer derpå, vil man ham flå, mit gods jeg derpå vager, så får jeg sen en friherr igen, som da min dotter tager.

(Originalmanuskript)JAG HÜRDE FÅGEL NÄKTERGAL 1631

Jag hörde fågel näktergal sjunga en kväll i en grön dal en sång om jungfruer alla.

Den klang över berg och dalar.

Jag gick mig till, ödmjuk och still att höra den musik och spel, den ljuva klang och fåglesång, som hördes med stämnor mång.

Eko gav ock skön resonans uti all berg och höga skants.

Änglar och sköna gudinnor, himmelske mör och höviske kvinnor. Ädla jungfruer höllo ock chor med frögd och dants samt gläde stor. Mig tyckte var bland änglaskar och icke på jorden kvar.

Mig tyckte dantsa och frögda sig himmel och jord så hjärtelig, firmamenter och majestäter, sol, måna, stjärnor och planeter, all creatur, fåglar och djur i sin kraft och i sin natur, de sprungo all med glädjeskall samt fiskar i vattnet kall.Jag satte mig nid på en grön äng under en lind gjorde jag min säng.

Jag i en djup sömn månde falla

vid den brunn och vattukälla,

där Venus skön och hennes son

komma nid av himmelstron

allt vid den brunn den morgonstund

stadsfästes all kärleksförbund.

För den mörkra natt gick om hade jag en underlig dröm.

Jag hörde Venus i öster med hov och stora vagnhästar i en molnsky bullra och gny innan dagen begynte gry.

Jag hörde itt rop: yngling statt opp och kom till oss i vår hop!

Mitt hjärta sprang uti mitt bröst när jag hörde den ljuva röst att jag med ögonen mina måtte se den sköna gudinna, den jungfru from, den ädle dam, som komma skall uti min famn, den ära och dygd, den hjärtans frögd, mig skänkes av himmels högd.

Men ve och ve den jämmer stor den svåra dödliga tor tur!

Och ve den stora elände,

att sig min frögd skulle ändas!

En ljuvlig sång gjorde mig bång att jag hastigt av sömnen sprang.

Strax mig försvann den ädle dam, som jag då höllt i min famn.

Adla pärla, käraste min, hör dock min klaga, sorg och pin, som jag haver i mitt hjärta av kärlek och ynkelig smärta.För melancholie och jantasie kan jag ej höra eller se.

Jag ber därför att I mig hör, eljest jag visserlig dör.

Betänk dock det starka förbund som vi gjorde med hand och mund. Skullen I mig så besvika, som förd är genom tu rike med järn och band till fot och hand är plågat uti stort eländ, så ve den stund, när jag er mun kysste med kärleksförbund.

Jag ber: tro icke klaffarens ord som önsker oss den svarta jord.

Av den vi är gj orde och skapte, vill han oss platt ha förtappat?

Hans önskan är att vi ej mer varandra se i världen här.

Därför, min vän, kom snart igen, lät mig ej längre leva allén.

Si, jag kvider med tårar mång att jag må se eder en gång.

Jag suckar och fantiserar efter er, min hjärtans kära.

För kärleks pin av ögon min fäller heta tårar på kind, men med er röst giver mig tröst uti mitt hjärta och bröst.

Ack kärleks dygd, min gyllande cron var mig gunstig och hör min bön, att jag er med ögonen min uppå arm må taga och kyssa, med sin honneur, som det sig bör, och av itt gott amoreum cor, ty jag försann, eder, madam. dock aldrig förgäta kan.Om Herculis skulle än här för er skull, min bästa vän kär, mig sälja bland en hop kvinnor, för kärlek att lära spinna, heller med skam såsom en man, Aristoteles, ledes fram, heller oek så med Vergelio häng ja en lång stund på itt tog.

Om jag än med Patriarchen Jacob av Mesopotamien eder så min ädla gudinna med stor träldom kunde vinna. Skulle jag gå i fjorton år för eder skull och vakta får, eder, madam, jag dock försann aldrig förgäta kan.

Om jag än med konung Habor skulle bindas med edert hår och låta mig till galgan föra, så vill jag det heller göra.

Min vän, tro mig, att jag vill så heller av denna världen gå än ha den skam, en annan man skulle ha er i sin famn.

Tänk dock mitt hjärta att alle par vad Gud på jorden skapat har, fågel, djur, man och kvinna, samt fiskarna, som i vattnet rinna, att var och en försvarar sin.

Så gör jag, aldrekärstan min, såsom min Gud har mig till brud givet med all ära och skrud.

Den kärlek Gud behagar väl, att han bjuder oss leva säll, förökes och i världen vida uppfylla med ervingar blida.Därföre, madam, eder försann, jag dock aldrig förgäta kan.

Om världen står i tusende år vår kärlek dock aldrig förgår.

(Älfs visbnir)

4 — WivalliusHERZLICH TUE ICH DICH LIEBEN, DU STARKER GOTT

1631

Herzlich tue ich dich lieben, du starker Gott, dass du zurück getrieben den feind mit spott.

Des feindes list nochmalen hast du umbracht.

Hat der kaiser jemalen solches gedacht.

Sein tyrannei und toben liess nicht fortgehen.

Vom himmel hoch dort oben tust du ansehen der Magdeburg elenden not, hohn und spott.

Die rach in deinen händen hast du, o Gott.

Dein knecht hast du gesalbet, gabst ihm gross heil, bewahrst ihn allenthalben fürs feindes pfeil!

Tust segnen seinen samen so gnädliglich!

Darum, Herr, deinen namen lobsinge ich.

Mit mir tun auch einstimmen Soldaten mein, mit pfeiffen und mit trümmen, mit fänelein, mit pauken und trommeten, mit geschützen klang. Deiner hohen majestäten ein lobgesang.

Lehr unser hände streiten, rüst uns zum streit! Lass unser füss nicht gleiten! Wir sind bereit dem feind, Herr, nachzujagen und angreiffen. Durch dich willen wir ihn schlagen und zersläufen

Dein knecht will nicht umkehren durch deine macht bis es dir, Herr, zu ehren den feind umbracht, bis er die völker zwinge zu dienen dir, die noch in allen dingen anbeten dem tier.Ob sie gleich auf ihn lauren und pochen noch, ihr städt, ihr wäll, ihr mauren will er dennoch, will ich dennoch ersteigen mit meinem Gott und mache sie mir zu eigen, ihnen zu spott.

Wer will mich widerstehen? Du bist mein hört. Wer will auch mir entgehen ? Ich hab dein wort. Sie müssen zu füsse fallen Dir, Zebaot, denn über den Göttern allen bist du ein Gott.

Damit lasst uns aufätzen des feindes heer, du Gott wirst uns ergötzen mit sieg und ehr,

Wir fechten für dein ehre und für dein wort, darum wirst uns gewähren ein seligen ort.

0 Gott, lass dir ohn zanken als einem held jetzt lobsingen und danken die ganze weit.

Lass dir die heiden danken einträchtiglich und die noch itzo wanken umkehren sich.

Die kinder so vorschmachten und irren sehr.

Die zappeln gehn und achten des abgotts lehr. Helf mich, o Herr, zu bringen in der güte zu, dein namen zu lobsingen in fried und ruhe.

(Originalmanuskript)MIN GUD DU MIG BENÅDE 1631

(Attribuering osäker)

Mel.: Uti din store vrede, för min synd stygg och lede

Min Gud du mig benåde allt för den store våde, som jag är stadder uti.

Jag haver synder svåra, ty fäller jag nu tårar.

Min synd kungör jag dig.

Min ungdoms sorg oeh brister, därtill mång andra lister, tillräkna mig icke, Gud, men tänk uppå din nåde och på den store våde.

Av nöden hjälp mig ut.

Mitt fängelse mig tränger, världen över mig mänger, synden är inför dig.

För mitt leverne onde, som jag här föra månde, uti all min livstid.

Mitt fängelse det grymma, det jag ej kan undrymma för kedjor och starka band.Jag ligger här in mura, så haver världen mig lura med sin skalkaktiga hand.

I mina medgångs dagar många vänner jag hade, som mig gjorde bistånd.

När hjulet sig omvände, slätt ingen mig då kände, och ingen räckte mig sin hand.

Min vänner mig förlåta kan mig dock litet båta.

Mina vänner och fränder god, de hava mig övergivit, så illa haver jag levat, uti allan min livstid.

En ryttare månde jag rida, mina fiender uti marken bida, vågade liv och blod, men har min lön bekommit, dock

mig till föga fromma

i denna svarta flod.

Jag är ingen skälm befunnen och ej med list övervunnen men för en jungfru skön.

Ty hon mig gott beviste, därföre jag henne priste.

Gud bevare henne uti all stund.

Sådan är världsens sinne, som bor uti mitt minne.

Det jag sjunger med flit.

Ty låte sig ingen bedraga, utan tage sig till vara: till vänner sätt ej din lit.Mitt liv vill jag ej spara utan låta det fara för detta liljeblad.

Gud mig för trohet löner, om jag rätt brukar mina böner. Anamma min själ i dag.

Viker tyranner grymma, som sig mycket berömma utav min dödelighet.

Adel och oadel fromåie, som andra rosende blommer döma mig inför sig.

Denna visan är componerat där jag var illa trakterat och uti fängelse hårt insatt.

Men i dag skall taga en ände med mig arme elände.

Vale tusend god natt.

(Älfs visbok)MIRABILE FANTASTICON

1631

Jag föll uti en dvala,

i en sömn tung och svår, och hörde en röst så tala: Märk innan tio år vad som skall ske och hända, min ord du ej förglöm!

Sedan är världsens ända, statt upp av syndsens dröm. Augustus skall sammankalla förstår i Brundswiks land, där skall Tilly nerfalla och kyssa hans fot och hand. T illy skall därfrån fången föras till Augusti land och med stor gråt bortgånga den keiser Ferdinand.

August skall vid Elb och Oder bliva herre och överman och vinna stor pris och heder

i Hess och Duringen land. Oansett en mäktig förste där gråter på Königstein, oansett en höglärd präster

i hjärtat får stor pin.

Oansett Rom vill bjuda till Danmark broderskap det vad de sammansjuda gör Gud till galenskap.

Se när ett lejon ryterpå kur och förstår av Rhein och när Augustus skjuter på portar vid Main, och när en stad han brinner och fångas en mäkta man, där som Regnitz han rinner uti den floden Main.

Då skall August inrida

i Nurenberg med stor är och där på alla sidor samkas en stor krigshär.

Då skola i gemen svärja de redelig krigsmän:

Tagom i hand vår värja, följom August till Main.

Då skall Augustus tala och taga på sin hatt.

Miinchen skall oss betala och giva vårt krigsfolk mat.

Då skall för Ratisbona göras ett panquet stort, då skall i floden Donau sig tvätta svenska fruer.

Då skall August tillskriva Strassburg och Elsasser land, dock skall den Rhein sig giva godvilligt under hans hand.

Oansett man väl finner någre med spanske skor, helst där som Rhein han rinner under en brygg ja stor.

Dock skall Ulme tillsända Augusto stor present, men Augsburg av tyranner blir ynkelig förbränt.

Därför när Tyrols fränder begära fred och fest skall August sig umvända, slå ned till fot och häst.Dock skall en krigshär vika och drukna i Bodensjö, de bönder på Ens ej svika, om de än skulle dö.

Sen skall rebellion uppkomma

i Bohemi- och Ungerland.

Sen skall mång fredsbrev komma från keiser Ferdinand.

Men all land riks- och sjöstäder upprusta stor krigsmakt att alla papistiska seder platt bliva ödelagt.

Och detta må du fri tåla Tysk- Bohm- och Ungerland, skulle Augusto svärja alla Siebenburg sammalund.

Sen skall de ottomanner antaga Lutheri lär.

Sen skola de persianer göra Augusto är.

Sen skole tu ögon skina på keisar Ferdinand.

Sen skall hans son bortrymma från Böhm- och Ungerland.

Sen skall Augustus rida på Heidelbergs gata in.

Och ved han venstra sida Fredrik med barnen sin.

Sen skola sig pfalzer gläda . . och ha deras herre igen.

Sen skall Augustus rida med många 1000 i Wien.

Sen skall Augustus vara den störste och sidste monark. Mitt tal du väl bevara och skriv det på rent ark.

Sen skole 3 söner rivas om deras faders kron.

Sen skola de två bortdrivasutav den yngste son.

Sen skall den flod som rinner emellan de största sjöar åtskilja danska kvinnor ifrån de svenska möar.

Sen skola de norska koner tillreda svenska mat och Halland, Blekind och Skåne giva till Sverige skatt.

Sen skola två unga svenner strida om deras näst.

Sen ser du deras grannar, mång 1000 man till häst.

Sen få de poloniter inbördeskrig ibland Sen ropa de muscoviter efter hjälp och bistånd.

Då skall Augustus hela det andra sargat sår.

Då skola de alla fela, som honom emotstår.

Då skola postrytter rida över Alpers till och från, vilka stort krig betyda.

Min ord du ihågkom!

Oansett de hava dödat Hengis den konung from, dock skall hans son utöda den påviske religion.

Dock skola de hugenotter över France och Navarreland, över Lorrain och Savoier få makt och överhand.

Dock skola de britannier med lycka och mäktig hand förfölja de stolte spanier till vatten och till land.

Dock skall ett lejon intaga

i Spanien land och slottoch fagerhor en jaga den spanske skipsflot.

Dock skall den högste av Spanien

i Madrid sitt huvud klå,

Dock skall ett äpple av Oranien härligt i Spanien gå.

Nu skola venetianer följa Augustum till krig Nu skola stolte romaner fördrivas ynkelig.

Nu skall T ibris rinna röd med människoblod.

Nu skall lngelberg brinna, var är nu, Rom, din Gud.

Sen skola neapolitaner, sen skall geneserland, sen skola jlorentiner begära palmkvist i hand.

Sen skall en port ved Portugal springa i stycken tri, sen skall ett lejon av septentrional regera Colenz by.

Sen skall Tartarien begära av Augusto fred.

Sen skall hela Barbarien falla för Christo ned.

Sen skola sig umvända till den christelig tro med hjärta, mun och händer alle de på jorden bo.

Sen skola sig försambla och bliva en fårahjord de unge med de gamble.

Skriv upp och tänk min ord!

WIW

Om jag än fantiserer, om jag än drömmer det, min ord dock observerer, du värda christenhet!

(Avskrift från 1600-talet)ACK HERRE MIN GUD, HUR ÄR MINA FIENDER MÅNGA

1632

Mel.: En syndiger man

Ack Herre min Gud, hur är mina fiender många, som stå emot mig och efter min välfärd gånga, stämpla med svik och listiga tankar prånga, hurulund de må min själ fälla och fånga.

Som man med list för fåglar snaror plär stäla och grava för djur och unga hjortar fälla, som man med nät plär fiskar taga och fjälla, så mena de nu deras anslag skall gälla.

De säja: Gud vill honom ej mer bönhöra, vi kunna därför hans själ nu väl förstöra och honom hans liv nu platt i grund förgöra och sen hans lik för hundar och ramner föra.

Vi kunna rätt nu utan all sorg och möda som vi vill bäst hans liv av jorden utöda, ja, färga vår hjälm med hans hjärteblod roda och sedan hans namn räkna ibland de döda.

Men Herre min Gud, du äst min sköld och värja. Achitopels råd han du hindra och snärja, honom därmed samt Absaloms makt förhärja.

Fräls mig min själ! Hjälp mig mitt unga liv bärja.

O, ärones Gud, villt din öron tillböja

och höra min bön, mitt huvud till ära upphöja.

Min fiender lät deras egin skam röja och sedan sig själv slätt förtiga och ströja.Jag ropar till dig, Herre, med sorgefull stämma.

Av ditt helga berg värdigas mig förnimma!

Lät ej någon damm, moln, töckn eller dimma mitt rop, min bön hindra oeh därmed bortsimma!

Så går jag till säng oeh sover med ro oeh lisa och vaknar igen dig, Herren min Gud, att prisa med en lovsång med frögd och glädjones visa, att du med nåd din tjänare tuktar och risar.

Jag fruktar ej om hundert tusend på min sida sig lägra och mig under ögonen rida, så kan min själ och liv dock ingen nöd lida, ty, Herre, din nåd och hjälp vill jag förbida.

Upp Israels Gud: tänk på din misskondhets nåde!

Min fiender slå på deras kindbackar både!

Deras tänder bryt, lät deras uppsåt ej råda!

Fräls tjänaren din utur all nöd och våda!

Om vänner och släkt mig än ville förgäta och tyranners mund mitt kött och blod uppäta, så kan dock ingen din hjälp och nåde utmäta, ty jorden din pall och himlarna är ditt säte.

Du äst en Gud som din ord aldrig kan rygga.

På dig vill jag därför fast tro och bygga.

Så är min själ, liv och tankar trygga

som en konung, som har för sitt slott en fast brygga.

(Originalmanuskript)AMOR HAN KAN 1632

Amor han kan som en tyrann plåga både kvinna och man.

David som vann Goliat försann mot kärleksflamm intet råd fann. Hans makt försvann, hans sinn bortrann, kärleken blev hans överman.

Visst var Samson en stark person, som sönderslet ett grymt lejon. Och Salomon, kong Davids son, var visast under himmels tron. Men dock pardon med devotion begärte de av den patron.

Jacob och får sådana sår av kärlek stor, att han gärna går i fjorton år med träldom svår för kärleks skuld och vaktar får. När Amor sår och Mars han rår läggs mången held neder på bår.

Se en välkänd, Habor benämnd, en av de svenske riddersmänd, blev oft omränd av mång tusend, de han slog ner, käck och behänd. Av kärlek upptänd blev han dock hängd, den kavaljer i stort eländ.Signil den mö måste ock dö för kärleks skuld av denna ö. Som en skön rö av storm och tö bröts hon sönder i vildan sjö. Hon smalt som snö, hon brann som hö och tråddes ner bland skarn och strö.

Säj en den vrå, där en kan stå, att kärlek hom ej finna må! Vill man motstå, vill man undgå, förvisst han en strax finner då. Han hitter på fiskar som gå på hafsens djup, store och små.

De kreatur, fåglar och djur, äre ej fri för hans tortur. En liten lur är Gud Amour, han går över den högsta mur med sin figur till de jomfrur, som äre dock som änglar pur.

Ja, när han vill, mång tusend mil kan han skjuta bort med sin pil. Han går in till vem som han vill, fast han är aldrig så gill. Jomfrur subtil, deras mund till kan han kyssa ödmjuk och still.

Och vem vill då nu undra på att kärlek oss intog också! Skull han ej rå då med oss två, som vore ung av åren få, när han kan slå gudinnor små, som högst upp under solen gå?

(Originalmanuskript)ACK FADER DOCK BETRåKTA 1632

Ack fader dock betrakter vad synd I gör som Guds bud ringar aktar än världslig är, som lär avgudar stumma med skam och blygd förhindra och försumma min ungdoms frögd.

Se, jag er dotter kära, kan dock ej mer min skönhet recipera. Betänker er!

Min röda kind förblekna, bortgå min år, min ögon brun förvekna, min frögd förgår.

Min mund var som coraller, men nu ej mer.

Jag blir gammal och faller för sorg hast ner. Min hals, som den vän kysste, blir brun och röd, min ord slätt still och tyste. Jag är halvdöd.

Min händ subtil och varma med ådror små bliva nu snart som marmor, kall, blek och blå. Ack, ack, mitt unga hjärta är nu bespänt.

Med pinlig wehe och smärte är jag omränd.

Min tunga som har sungit mång ljuvlig sång, min fötter som ha sprungit mång lustig språng, de äro nu bedrövat och kunn ej fort.

All glädje är mig berövat och tagen bort.

Vilket I förorsaker, fader allén, efter I mig försakar min bäste vän.

Jag måste sörja och kvide, bittid och sent, och mista från min side [....................]Och, fader, det betänker, lindrer min pin.

Min vän mig igenskänker, han är dock min.

Jag är dock honom givin av Gud och er, och äkta sammangivin. Vad mill I mer?

Hjälper honom av bande. Fast han ej är födder av adelsstande, jag har hom kär.

För Gud är vi dock lika, all som här bo.

Han giver himmelriket dem på hom tro.

Zebaot ger himmels honung av idel nåd.

Gustaf hans nådig konung har makt och råd honom att promovera till än en gång.

Min ord dock meditera, lindrer den tvång!

(Originalmanuskript)

WivalliusACK LIBERTAS DU ÄDLA TING! 1632

Ack libertas, du ädla ting! Säll är den dig kan njuta! Fast du vore fattig och ring, ingen må dig förskjuta.

Bättre äst du med en tom buk i ödemarken funden än en klädning av gyllenduk med stor omsorg bebunden.

Ja, en fågel uti en bur, vars frihet är berövat, han sjunger väl av sin natur, men hjärtat är bedrövat när han hörer de fåglar skön. som uti luften sjunga, sig glädja över marken grön efter sin art och tunga.

Fast han kan riklig föda få och alltid i frid vara dock heller tar han matkar små i skog med högsta fara.

Han är heller i ödemark högt upp i trän och ligger än inom de murar stark i konungs hus och tigger.Heller vill han på en grön kvist sjunga med hungrog maga en skön lovsong sin Herra C hr ist än mat hos herrar taga.

Heller vill han i torra trän sova med ro och lisa än där som sköne sänger är sig av människor spisa.

Ja, man hörer åtskillnat stor bland de små näktergaler.

Bättre kvär han i skogen bor än de i konungs saler, som sitt ja i en gyllen bur.

De äre dock bedrövat.

Med mig vittna all creatur, som ont och gott har prövat.

En hjort som upp i gården går med två förgyllta hörner och den i bergen föda får bland tistel sten och törner.

De ha ej lika glans och sken, de är ej lika sköne.

Raskar är han uppå sin ben, som går på marken gröna.

En hjort som har itt guldband om och hörer stränger klinga, och den som måst i dalenom bland berg och backar springa.

De ha ej lika lustigt mod, de dantsa ej lika glade.

Frihet är bäst, frihet är god!

Ack att jag frihet hade!

Men, I himlar och firmament, varer med mig bedrövat!

All lycka har sig från mig vänt, mig är frihet berövat.Jag har varit i järn och band nu snart i tu år fången för en jungfru av Danmarks land, så är mig världen gången.

Jag klagar mig för alle stand,

för fattig och för rika,

att henne uti tu land

och i tu kongariken

har jag varit nu snart tu år

plågat, fängslat och fången.

Ack ve, min ungdomstid bortgår, min frögd är snart förgången.

Vilket när mig kommer i sinn och jag det mik påminner heta tårar uppå min kind ner av min ögon rinner.

Helst enär jag min ungdomsår begrundar och betänker.

För sorg all min sinne förgår, mitt hjärta sig fast kränker.

När jag på mitt fädernesland tänker uti mitt hjärta, mång tusend suck gör då min and med pinlig ve och smärta, att jag dig ej, o Sveriges land, såsom den jord mig födde, må få tjäna med mun och hand trolig till dess jag dödde.

Vad hjälper nu det jag har rest uti världene vida?

Vad båtar än det jag har läst och ofta ont måst lida?

Vad är nu min förfarenhet det jag har peregrinerat?

Är icke nu fåfänglighet all världens prål och ära?Ack, Phoebe, ditt lopp omvänt, lät din klarhet ej skina, ditt stora ljus ej mer upptänt, släck ut stjärnorna dina! Bedrövar er, I himlar all, i skogar och gröne lider,

I höge berg och djupe dal, med mig sörjer och kvider!

I fåglar uti luften klar,

I djur på marken gröna, beklagar mine ungdomsår! alle gudinnor sköne.

I fiskar som på djupet gå,

I små och store sjöar,

sörjer med mig, store och små,

I folk på land och öar!

I ynglingar av Sveriges land, jungfrur och pigor alle, sörjer med mig var i sitt stand, låter ock tårar falla!

Jag är som jag var aldrig född eller kommen av kvinna, så är all gunst för mig utödd bland förra vänner mina.

Så haver mig nu slaget felt de söte ord och tankar.

För en jungfru har jag förspillt allt vad jag förr har samkat,

Mig är hele världen ohuld och önskar dödsens smärta allenast för en jungfru skuld, som mig dock gav sitt hjärta.

Nu blåser upp, I väder all, helst i zefyrer kalla!

Giver från eder sorgeskall, kvistar i skogen alla!Och du, eko, med stort veklag måste alltid resonera denna min sång båd natt och dag och med mig lamentera.

Amen.

(Erik Noreen)MARIA ELEONORAS KLAGOVISA 1634

Mot mig har fienden övat omänskelig tyranni och ifrån mig bortrövat mitt högsta controisie.

Min endeste amant min skatt och högsta pant. Ty är min själ bedrövat allt intill dödsens kant.

Andromache hon klagar över Hector sin man. Fastmer jag alla dagar som min död igenfann. Skutin neder av häst, vilket mig kränker mest, och nid i graven drager, ack död, du hårda gäst

Rivit har du min krona och bästa egendom.

Du har ej velat skona min man och herre from. Visserlig dig förtröt min hjärtans glädje söt, som mig månde försona uti Gustavi sköt.I berg och djupe dalar giver från eder skall när jag min sorg uttalar över min konungs fall.

Tårar väta mitt bröd, blek bli min kinder röd.

Ho är den mig hugsvaiar! Min konung är nu död,

Ack sol, hållt upp att skina, månen ej mer upptänd.

Släck ut de stjärnor fina, planeters lopp umvänd.

Eld, järn, vatn, vär, klagen mina besvär!

Utvisa sorgen mina, som nu mitt hjärta bär.

En änka är jag bliven, döden tog mitt försvar.

Jag är nu överbliven, av den mitt hjärta bar.

Som turturduvan klen sitter jag nu allén.

All lust är nu fördriven, uttorkat bli min ben.

Lustigt när andra sjunga måste jag tiga still.

Med sorg kväljes min tunga, min ögon falla till.

Jag suckar mången gång dagar och nätter lång, när som andra folk unga hava lust och frögdesång.

Emot morgonen röde, mot solenes uppgång, gläder sig jordenes gröde, fisk, djur och fåglar mång.Mångt ungt och lustigt par dants, frögd och glädje har, här jag i mitt hus öde måste sitt ja inne kvar.

O du min högsta blomma,

0 du min ädle ros,

Gustaf, min konung fromma, vi gick du så din kos

från mig din bäste vän och kom ej mer igen?

Lät mig dock till dig komma och se dig en gång än!

Nu har jag ingen lisa

1 denna världen här.

Tårar mig daglig spisa evar jag stadder är.

Till sorg är jag nu bögd, bore är all min frögd.

Jag vill mig salig spisa hos dig i himmels sögd.

Om mig det kunde båta du kunde resas upp.

Jag skulle icke avlåta kyssa din döda kropp.

Dock när jag ditt liv ser, faller mitt huvud ner.

Stenar må med mig gråta. Den ynka sig beter.

Rätt heta tårar rinna och tillra av min kind när mig kommer i sinna den sköne skapnat din.

Din ord och ljuvlige tal gör mig sorg, pin och kval. För sorg må jag försvinna i denna jämmerdal.Ack, när jag eftertänker den dygd, kärlek och tro, mitt hjärta sig hårt kränker och haver ingen ro.

För gråt, ängslan och pin förvandlas sinnen min.

Till jorden jag mig sänker för dig min herre fin.

Gud som allting rannsakar han vet min sorg är stor.

Om natten jag ofta vaker och gråter vattu flor.

Mig darrar liv och kropp, jag springer ofta upp.

Alltid jag faller tillbaka och tvivlar om mitt hopp.

Ur mina hjärtans tankar aldrig nånsin du går.

Vart jag mig vänder och vankar alltid du för mig står.

Salig blir mig den stund när det gamla förbund som alla samman sankar gör mig ock sammalund.

Stadigt av Gud jag beder och låter intet av förrän döden mig leder för dig uti din grav.

Att vi varannan må

med kärlighet umgå

och med lust, frögd och heder

evigt tillsammans gå.

Vill ock det jag har svurit hålla allt till min död.

Det hjärta jag har burit till dig i allsköns nöd.Vad mig påkomma kan blir du min äkta man fast döden han har skurit och löst det förra band.

Ack Gud, min fader kära, giv mig vad mig är bäst.

Tu ting vill jag begära av dig nu aldramest.

Min skuld, Herre, förlåt mig och tag mig sen till dig, att vi tillsammans ära hos dig evinnerlig.

Nu gör dig, min själ, färdig.

Gud haver lovat visst, att du skulle vara värdig, ja, lovom Jesum C hrist, komma till himmels högd, till evig ro och frögd, från denna världen högfärdig som du äst uti högd.

Adieu o värld med alla, adieu min dotter kär.

Dig vill jag Gud befalla,

Herrens arvinge du är.

Far väl du Sveriges kron, var och en svensk person.

Gud vill oss sammankalla till sig i himmels högd.

(Originalmanuskript)ROPA TILL GUD, MIN SJÄL, MED FLIT 1634

Ropa till Gud, min själ, med flit, lät heta tårar rinna.

Rop högt, min själ, ty nu är tid, lit ej på världen denna.

Uti min sinn, o Herre min, är jag bedrövat svåra.

O Jesu kär, vare mig när, ty nu jag fäller tårar.

Aek! Mina vänner mig ifrå falla och till stoft bliva.

Men jag måste bedrövad gå, ingen vill mig tröst giva.

Min far och mor i svarta jord ligg ja förruttna båda, som min ungdom till studium hålla och skulle råda.

Giv Gud att jag måtte en gång dem åter igen finna i glädje stor med änglasång och såsom solen skina.

Min tröst det är näre och fjär detta visserlig händer.

Ty ställer jag mig denna dag uti Guds helga händer.På honom jag förtrösta skall och mig till honom hålla.

Han hjälper mig ifrån allt fall, sig fader alltid kallar.

Han är mig blid i allan tid som mig vill alltid hjälpa, fast denna värld med allt sitt flärd aktar att nederstjälpa.

Alla människors leverne är likt blomstret sköna.

Om morgonen på markene står det med bladen gröna.

Om aftons tid faller det nid, ty det varder avslagit.

Alltså förvisst döden med list människans liv borttagit.

Lär mig, o Gud, betänka det. att jag en gång dö måste.

Giv mig friskt mod, mig ej förgät,

o käre broder Christe!

När mina ögon läggas i blund, lät min själ till dig komma.

När min tunga ej kan sjunga, min själ Gud då anamma!

(Älfs visbok)SOM EN SJÖMAN UTI STOR FAR 1634

(Rekonstruerad text)

Som en sjöman uti stor far i stormvind och oväder ser jag olyckan uppenbar om mig på alla sidor.

Min högsta flit om jag än gör att driva och lovera mången hård vind jag ändå spör, som mig vill destruera.

Jag springer upp till himmelen och ner i djupet faller.

Ingen är min broder och vän vad jag ropar och kallar.

Segel och skepp i stycken gå. vänner och släkting svika.

De böljor blå över mig slå, döden kan jag ej vika.

Som om hösten en ädel ros måste jag nu förvekna och som blomster falla sin kos, som liljeblad förblekna.

Min ungdomstid nu som en ström måste ynkelig bortrinna.

Som rök mitt liv, ja, som en dröm måste ynklig försvinna.Trösta mig, Herr, med dinom and, när du mig döden sänder, så giver jag min själ och and,

o Gud i dina händer.

Min själ till dig, o Herre, tag, till evig frögd och gamman, intill dess du på domedag min ben fogar tillsamman.

Jesu, Jesu ditt helga namn en frälserman betyder.

Hjälp mig, Herre, till en god hamn, slå de stormvinder neder.

Fast jag haver döden förskyllt med mina ungdomsbrister, var mig du dock nådig och hult,

o käre broder Christe!

Så blir den död mig ingen död när jag dig haver funnet.

Genom din död är dödsens nöd långt från min själ försvunnet.

Så är jag fri för synder min, när vi för domen komma.

När de onda få evig pin och glädje stor de fromma.

(Forsius’ visbok)AVSKEDSVISOR

1634

Akrostikon: LAVRENTIVS SVENSON WIVALLIVS NERIKIESBARN

I.

Lärkans sång är allsintet lång när regn och storm henne tvingar.

När solen skin haver hon sin gång, hon lättar fast upp sina vingar.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Av alla fåglars art och natur ser man när stormväder vankar.

De sittja sorgfulla uti sin bur och have bedrövlige tankar.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Utav det ljuvliga solenes sken frögdas allting med stor gamman.

När det försvinner lida de men * och ära bedrövat tillsamman.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Rätt så, när lyckan vänder sin gång och gömmer sitt ansikte blida, måste människan lida stor tvång och högelig sucka och kvida.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!Evem är under himmelens högd som lyckan har alltid i händer ?

Ty, när hon skänker sin största frögd, hon snarast då hjulet omvänder.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

När jag beskådar lyckones gång att hon så mången man dårar, så ära min ögon ställte till språng och vilja utgjuta sina tårar.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Den människa är ej född under sol ibland fattige och rika, fast man än suto på konungslig stol, kan lyckan ifrån honom vika.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Jag såg mig omkring uppå en ort, där sorgen ej skulle mig bida.

När hon var fjärran kommer hon fort och tränger sig in till min sida.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Utav mitt namn har jag ment visst att jag skulle frögdas med fromma, ty det bemärker en lagerbärkvist som grönskas med rosende blomma.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Så är intet namn i världen visst som kan ifrån olycka frälsa utan ditt namn, o Jesu Christ, i vilket vi hava vår hälsa.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Sorgen hon vistas uti var by. att hon skull’ ingen försaka.

Dock gör hon största buller och gny när man bortmister sin maka.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

6 — WivalliusVore all glädje uti en hop och hängde bredvid min sida kunde hon ej stilla den suckan och rop som kommer utav min kvida.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

En maka from och fulltrogen vän mån döden mig hastigt förmena.

Om jag kan få en sådan igen, det står till Herran allena.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

När jag ser på dig, utvärtes värld,

så äst du siratlig mäkta,

men när jag beskådar din invärtes flärd,

så vilja mina lemmar försmäkta.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

Så haver jag nu väl drucket det vin, som världen för alla inskänker.

När jag beskådar all lyckan min, hon mig i nöden nidsänker.

Gud give all sorg kunde snart vändas i glädje!

O Jesu C hr ist, min frälsare kär, som lyckan utdelar hos alla, fräls mig ifrån mitt hjärtans besvär, så vill jag dig troligt åkalla.

Och lät min sorg snarlig sig vända till glädje!

Nu vill jag min klageliga röst till dig, Herre Jesu, upphöja.

Du vill sända mig glädje och tröst

och lyckan till mig igen böja,

så kunde min sorg snarlig vändas till glädje.Varer nu glad mine fiender all, nu går det efter er vilja.

Jag föres nu bort från edert förtal,

Gud vill mig ifrån eder skilja.

Jag föres nu bort nordost i fjällen i bojor.

Jag hade väl tänkt att vinna den nåd till gunst i Sverige att komma, men människors hjälp är emot Guds råd, det sker fast sällan till fromma.

Jag föres nu bort nordost i fjällen i bojor.

Växer det gräs för villande djur, som i fjällen löpa och springa, mig föder väl Gud innan bojor och mur, fast världen vill länge mig tvinga.

Gud bliver hos mig nordost i fjällen i bojor.

Aldrig föres jag i världen så långt, för mig är ju Herren där hemma.

Jag sättes aldrig i bojor så trångt, min själ kan dock ingen klämma.

Gud tröste min själ nordost i fjällen i bojor.

Livet är kort och tiden är vrång, stort hat bland människor alla.

Jag hoppas min tid han bliver ej lång, jag vill mig Herran befalla.

Gud bliver hos mig nordost i fjällen i bojor.

Lidit har jag järn, bojor och band nu snart i fem år så stilla.

Gud haver bevarat kropp, liv och and, fast mången har velat mig illa.

Gud råder ännu nordost i fjällen i bojor.

Jag lider motgång och tiger dock still, jag strider med böner och tankar.

Jag slipper väl loss, om Herran Gud vill, fas tlyckan viker och vankar.

Gud råder ännu nordost i fjällen i bojor.Unner mig oek ej Sverige den pris igen att komma med ära, så unner mig Gud sitt paradis, vad vill jag högre begära?

Gud tröste min själ nordost i fjällen i bojor.

Si, jag far åstad i Herrans Guds namn.

Jag låter mig gärna åtnöja

vartut det bär. Gud bliver min hamn,

mina ovänner vinna dock föga.

Gud tröste min själ fast jag skall dödas i bojor.

Nu farer dock väl, I människor all, som mig*have velat uthjälpa.

I farer ock väl, som önska mitt fall och hjälpa mig länger nidstjälpa.

Jag önskar eder gott nordost från fjällen ur bojor.

Ädle herrar hava bedet för mig. samt fruger och jungfruger fromma.

Mång redelig man haver vinnlagt sig, mig till gunst i Sverige att komma.

Dock föres jag bort nordost i fjällen i bojor.

Rätt stilla jag måste nu tålelig vad mig pålägges utstånda.

Jag hoppas Guds nåd hon yppar sig, som mig kan frälsa av vånda.

Gud råder ännu nordost i fjällen i bojor.

Jag tackar min Gud, jag haver ej gjort mitt fädrenesland någon skada,

Min högsta orsak är allom väl sport.

För itt giftermål måste jag bada.

Ty föres jag bort nordost i fjällen i bojor.

Käre vänner och släkt, giver eder till ro, mig är bäst timmelig lida, ty sedan får jag i himmelen. bo Jag vill nu lida och bida.

Jag hoppas på Gud nordost i fjällen i bojor.Jag tänker, kanske clet kommer den dag, min hustru hon önskar hon vore i världen ej till. Doek önskar ej jag att någon de tidender båre

från Danmark till mig nordost i fjällen i bojor.

Efter mörkt väder yppar solen sig och skin över världen så vida.

Ej bliver det fängslet evinnerlig, vi skulle jag sörja och kvida?

Jag föres väl bort men icke till mörksens bojor.

Så befaller jag Gud min överhet kär, ja, Sverige, mitt fosterland kära, samt liten och stor som därinne är.

Gud ville dem alla beskära

frid, glädje och ro och mig tröst i mina bojor.

Bedja vill jag både gammal och ung som jag har varit till hinder.

Förlåter min brist! Den börda görs tung som ökas och icke görs minder.

Jag önskar eder gott nordost från fjällen ur bojor.

Aldrig är någon tid dagen så lång, till oss vill ju aftonen falla.

Den ena rätter den andras gång, vi äro dock människor alla.

Jag önskar eder gott nordost från fjällen ur bojor.

Ropa högt min själ, ty nu är det tid.

Lit ej på människor flere!

Hav i der och ånger, mot satan strid, tro ingen i världene mera.

Gud tröste min själ nordost i fjällen i bojor.

Nu börjas min sorg, nu gråter min vän, nu le mina fiender alla.

Herre min Gud, du lever ju än, dig vill jag trolig påkalla.

Du frälsar mig hem nordost från fjällen ur bojor.

(Sverker Ek)UR SVEA RIKES RINGMUR 1637

Jag är bland Sveriges barn den minste oeh fast ringa, av världen högt förföljgd, dock plär jag lustigt springa och glädjas innerlig, enär som helst jag spör att dig, Sverige, går väl. Ve den som annat gör!

Men om jag hör er ock eller får annat spörja, så darrar mig min kropp, mina inälvor sörja, mig ängslas hug och sinn, mig bävar hand och fot, mitt hjärta lider pin, om Sverige går emot!

Vad kan ock, näst Guds ord, mig högre efterlänktas, vad kan åstundas mer, mer åtrås eller tränktas ?

Vad kan älskas så högt? Icke mitt egit kött, som se att dig går väl och sova på ditt sköt.

Aldrig jag räkna kan de blide gåvor alla, som mig från vaggan upp av dig månde tillfalla på mång otalig sätt. Slikt glömmer ingen vis, de hava varit mig en frögd och paradis.

Se därföre, ändock min kropp är inom bande här fången i Nordland, så kan likväl min ande, fast han bedrövad är, ej giva sig till ro.

Näst Gud så är min hug hos dem i Sverige bo.

I svenske, hög och låg, ung, gammal, man och kvinna, Gud låte er sin nåd, fred, frögd och glädje finna nu och i dödsens stund, var i sitt kall och stånd.

Det önskar jag av Gud utur min järn ock bånd.Jag löper Sverige kring och önskar med mång tåre, att jag dig finge se, i år heller åt åre.

Det är, ännu en gång, innan min sidsta stund.

Det önskar jag och ber med nöd av hjärtans grund. Och det ock billigt, ty, vartut vill en dock vandra, att han medfödd natur och kärlek kan förandra?

Det land, där en är född, har den art och natur, att det kärhaves ock utav de vilda djur.

Vilddjur, fouglar och fisk nödigt den ort bortmista, därpå de födas hit, gärna de där hemvista.

Storkar, svalor och slik vetan det vara sant, och djur i marken vild, samt fisk vid haves kant. Hava oskälig djur den hug, den art, det minne, så bör ju fast mer mig betrakta och besinne, att jag näst Herren Gud är pliktig kärleks

tro Sverigie mitt fosterland såväl i fejd som ro.

Jag hoppas ock förvisst. Son äger fadren ärva, den som sins faders liv ej sökt har att fördärva, eller hans hus och bo, heller hans barn och flor. Syster får systers lott, men bror ärver som bror. Den fader vore hård, som ville barn fördriva för svaga ungdomsfel och för det syskjon kiva.

Fadren näpse sitt barn och glömme brist sen bort, ty fadren näpse sitt barn och glömme brist sen bort, ty fadrens vrede bör mot barnen vara kort.

Den fars hjärta är sten, den mors bloddroppar tunna,

som ej förbarma sig, som icke sig varkunna

över sitt egit kött och give barnen till

sin ungdomsfel och brist, när det sig bättra vill.

Tyranner röva liv, men far och mor de risa,

att barnet lära skall av hjärtat Herren prisa,

ty hoppas jag ock så barnsrätten njuta få:

Föräldrar med sin barn nödigt till rätta gå.GRAVSKRIFT ÖVER ERIK PEDERSON ROTH 1641

Jag Erik Rot, född en västgöt, på detta rum, blind döv och dum, under en sten i mull oren begraven är, Guds vänner kär.

Min släkt och ätt var rätt och slätt en corporal vid mandoms val.

Min salig far fordomdags var till häst den tid kung Johan blid sitt fosterland mot ryssens hand hägnade väl till hand och häl.

Också sitt liv i samma kiv offrade han som en krigsman.

Ty hade jag, hans son, behag från bardom opp våga min kropp, gods, liv och blod till mandom god. Att ändog jag vid skolstug slag ej bokstav lärt höllts jag dog värd vid tjänst och tro hos herrar bo.

En herre from här min ungdom upptuktat väl. Den med god skäl berömmas bör, hans namn ej dör. Hans härkomst klar av Possar var. Då modet vax gav jag mig strax till rytteriet var jag med flit vid tri års tid i kamp och strid, då mången föll mig stridsam höll. Dog vart ock jag i itt fältslag i polers hand en fången mand.Där jag tri år bar bördan svår och som en träl hölts själlan väl. Varför ock jag från hugg och slag från tjänsten slem begav mig hem dit jag född var bland svenskas skar och vart sen säll, betrodder väl för slika fall i kung Carls stall en fodermarsk, där jag fullt karsk i fy re års tid vant gunsten blid.

Att jag sen snart en jourrier vart hos printsen värd Gustaf högärd, hos vilken sen jag vid tjänst ren aderton år, vinter och vår, sommor och höst fann hjälp och tröst med nåde stor, evart jag for och hans befäl beställte väl.

Ty han ock mitt, strax efter sitt bryllop har gjort på samma ort av mildhet god, där han före stod, och sedan mig nådigst från sig utur sitt hov givit orlov.

Dog så att jag än mången dag, ja min livstid, med högsta id skull ha omsorg för denna borg som hans herr far upprättat har med staden ny i Uhlå by, men särdels där den fästning är mot fiende hand in mot Ryssland till en hopman mig satte han.

Ryssen var van mången kajan förr göra brist med våld och list.

Men huru nu jag åren sju,

tio därtill man räkna vill

med hand och mund till min dödsstund

i allsköns fall min tjänst och kall

förestått har mig en och var,

som redlig är, gott vittne bär.

Endog stort fel har ock den del som akta skall på andras fall,ty kött och blod mot viljan god strider daglig, som Paulus sig bekände om, och var man from måste bestå, som gunst vill få.

Jag beds för mig, ödmjukelig, min överhet, var jag förtret av svaghet min i något sinn har emot gj ort, och tackar stort för nåde all, som i all fall mig är bevist. Den blir ock prist, då jag för mig och var för sig försvara skall sin tjänst och kall.

Huru man här fjärran och när först med sin mun, sen tid och stund med levnat gott har förestått sen världen svår jag 70 år, några därhos, har gått min kos, och man nu skrev på sändebrev,

Fyrtioett samt det år sett, sex veckor har till tvenne dar, kallades jag på en måndag vid middags tid från världen vid.

Avritat är min skapnat här, som han då var de sidsta dar, de sidsta år med mång grå har, förrän jag mer nu tyngdes ner av ålder tung, av mång trott sprung med sjukdom svår till säng och bår, och döden stark slog mig till mark och ryckte bort från glädjen kort, från allt vrångt tal, från världsens kval, från kiv och strid, från en ond tid, från vank och fel, från argas del, från hälsan svag, från mång trott dag, från mång trott stund, från allt avund, från världen slem, från ovisst hem, från omsorg all, från sorg och fall, • till glädjen stor, där jag nu bor och vila får, till dess jag gårmed själ och kropp ur graven opp, till evig frögd i himmels högd.

I Guds hand står att en väl mår och saligt dör när hädan bör.

Jag fordom var ung, frodig, snar, skön, modig, säll, käck, stark och snjäll, frisk, karsk och sund, den tid och stund min livstid frod i blomster stod.

Men, kristen vän, med mig bekänn att avgång min är spegel din.

Bland mull och ler jag så utser som den benrad på detta blad, dig synes stå torr, svart och blå, grym, hätsk och led med ögon vred och bjuder dig följa till mig och säjer så: slå ej stort på.

Se mer på mig än som på dig, som du mig sir, du ock så blir.

Ja, ho du äst, lekt eller präst, arm eller rik, blir du mig lik.

Naturens skull är varda mull, ty är dig gott, Satan till spott vara beredd och väl försedd all stund och tid att gå i frid, att själen må evigt bestå.

I tio dar mig sängen bar

med en stark sot min synd till bot.

Då talte jag, Gud till behag på detta sätt till alla slätt, som vore där och min säng när:

Fare nu väl var kristen själ.

Min stund är hos, jag skall min kos av denna ö strax saligt dö, min resa är fulländat här.

Oss låte Gud i helig skrud finnas igen hos Gud vår vän.

Förlåte mig, var innerlig,

all fel och brist, som Jesus Christ

vår synd och bråt väl skiljer åt.Min hustru kär bliv där Gud är, så får jag dig igen till mig.

Sölver och gull är träck och mull, men dygden grann ger liv försann. Jag skills nu hän frå dig min vän. Dig tackar jag för var den dag, för var den stund vår kärleks bund har varit här, fjärran och när, i lust och nöd intill min död.

Jag ser nu dig här mer aldrig, förlåt ty mig vad jag mot dig i hastighet har gjort förtret, slikt jag dig gör, där jag

nu dör.

I tjugu år var kärlek vår itt år därtill stark fast och gill såsom itt kött, en ande söt, en vilja god, itt ben, en blod. Bloden ock är, o Karin kär, tjockare än vatten min vän.

Jag likväl var dig itt försvar trogen och hull in i min mull, och gott förråd vid Herrans nåd har vårt bo fått som dig blir gott efter min död i lust och nöd.

Jag vet att mitt blir nu allt ditt.

Ej gäll, ej skull skall på min mull dig träng ja hårt och varda svårt. Visst tänkte jag uppå den dag vårt bryllop stod att av vårt blod en arving kär skull födas här, som anten mig, heller ock dig till könet rik skull vara lik.

Men medan att Guds majestat oss täcktes det ej giva med i all min ting dig till arving haver jag gjort, som ock är sport, och med min skrift dig till en gift för trohet ren för fem år sen bekräftat är bland vänner kär.Din salig far, Hans Munchhof, var utav tyskt blod en köpman god.

Den hoppas jag på denna dag hos Gud, vår vän, finna igen med fadren min samt modren fin, bland vänner fler som glädjen ser. Dem alla vill jag hälsa till med glädje stor hos änglakör.

Din moder du som är ännu på jorden här, samt systren kär, min bror också och systrar två, troligt för mig hälsa daglig med bön och ord ifrån ditt bord.

Rätt nu vill jag på denna dag skiljas från er och aldrig mer er skåda här. Men, hustru kär, lät sorgen stå, jag slipper frå all sorg och gråt. Följ du mig åt när som din tid här faller nid.

Att du ock skall från jämmer all till evig frid. Den sidste tid för handen är, Den Gud har kär honom han vill från tiden ill, från världen arg, från ondskan karg, taga till sig, som han gör mig.

Att icke skall all snöplig fall min ålder hög mig göra trög och androm led för mig själv bed, att döden gill vill hugga till och stjälpa ner mig som nu mer livet lett är fullt med besvär.

Och fast, min vän, jag finge än leva en tid voro dog kvid min livstid all full sorg och fall, av bänk och säng skulle en dräng mig draga städs. Fördenskull räds jag aldrig den som mig nu hän vill hjälpa fort till bätter ort.Döden han är fast söt och kär, när längtan står till grav och bår.

Ty vill jag glad på denna stad bjuda god natt dig, o min skatt, och bästa vän, bliv du kvar än och älska Gud, hans lag och bud.

De lära dig dö saliglig och leva här som rättvist är.

Ack lätt av gråt din ögon våt kvälja min and. Giv hit din hand och far nu väl till liv och själ.

Käre hustru vi bidom ju att ock ske må Guds vilja så på jorden här som hon sker där den herre stor i högden bor.

Si, hon är skedd. Jag är beredd och nöjes väl offra min själ i Kristi hand. Sitt fosterland hon nu se får, där var väl mår.

Den kropp jag bär dödelig är och gjord av ler, men aldrig mer skröplig och tung men frisk och ung ur grav han står och sedan får en härlig hamn. I Jesu namn vill jag förty av denna by mig giva bort. Min tid är kort, ej många ord mer på den jord jag tala får. Men si du står sorgfull för mig, jag skills från dig alldeles ej. Nej, hustru, nej, tänk saken rätt, ditt mod görs lätt, om du med flit ock traktar dit, varest vi än finnas igen, med glädje månn? och sedan fåm tillsamman bo i evig ro.

Kom du ock dit, ty jag mer hit ej komma kan, och fastän man komme till dig, toge dock mig döden igen från dig, min vän!Och gjorde så dig sorger två.

Är jag dig kär, så hav hegär ännu till mig, som jag till dig.

Nu jag bortfar, min själ Gud tar.

Vi skilj oms åt, ej hjälper gråt, dön, syndsens lön, tar ingen bön.

Han hugger ner allt vad han ser, fattig och rik gör döden lik.

Löp långt från by, flyg under sky, i månan bygg, för döden trygg blir ingen man, vad konst han kan, och var väl må önska härfrå.

Nu är ond tid kring världen vid, buller och bång och klagor mång.

Hav nu god natt! Min själ tag fatt

0 högste Gud, hon är din brud.

Förlåt min skull, o fader hull, förlåt min brist, o broder Christ, räck mig din hand, o Helge And, min synd tillgiv och hos mig bliv, av nåd tilltäck min fel och bräck och fräls av nöd för Christi död.

Var finnes en för dig, Gud, ren

1 världen vid, när solen blid har vank för dig? Förlåt ty mig vad jag gjort har av svaghet snar.

Härpå strax råd gav Christi nåd och tog sen mig härfrån till sig med lust och frögd till himmels högd, där min själ är hos sin Gud kär.

Min kropp i jord med gott lovord blev satt och gömd och jag berömd såsom den bör som ärlig dör.

Ty skall ock jag på domedag ur grav uppstå och härlig gå i Guds sal klar med änglars skar.OM DÖDEN TILL DE DÖDELIGE

1641

En kort tid vår livstid är, full av oro, sorg och besvär, växer sent men faller snart, fager först, men blek och svart, som en ros i en grön dal står in mot skogslunden sval, vid en bäck, kall, djup och strid, prålar skön om morgontid, när som solen skön uppgår och en dagg i gräset står.

Göken gal och fåglars sång höres kring om marken lång, men förrän som kvällen blå faller in och var vill gå dit han ro och vilo får och solen i skogen går, ligger hon vissnad och blek, mister lukt och fägrings lek, trampas ner och skämmes bort: alltså är vår livstid kort.

I dag ung, skön, karsk och rik, morgon död och kolnat lik. Världens hopp är stoft och mull. Vi ståm upp och fallom kull. Som en rök kring luften körs, skuggen ock hit och dit förs, är vårt hopp i denna värld. Världsens gunst är idel flärd, gods förtärs av rost och mal.Våi t liv är som ett löst tal.

Ja, du som här brokot går och fast på din medgång står, sprätter fot och vinkar hand, dristar på härkomst och stand. tyckes vara hög och skön och försmår de armas bön.

Om dig sjukdom ger en knäpp, stultar du med stav och käpp.

Ja, om döden ger en släng, söker du med gråt åt säng.

Dig strax faller hand och mod, kroppen rys och stelnar blod, rösten göms och darrar hand, bleknar mund och tittrar tand, mång het tår och droppa trinn faller dig på bryst och kinn, mången pust och suck du ger, kring ditt hus och hushåll ser, tecknar tyst och sörjer fast, att du skalt härfrån med hast, och när dig dödskampen svår trycker bröst och krymper lår, skådar du fasligt omkring, glömmer bort det bästa ting, suckar om den himmel rund, vrider hand, vanskapar mund, ögnsyn mörk och läpp blir blek, räckes hand och glömmes lek, sträckes ben och svartnar kropp, med stor sorg givs anden opp.

Ja, du som annan försmår, gack bak mur och kyrkievrår, skåda där benläggor vit, tänk: månn jag ock komma hit. Se om du ock skönja kan vem här var en riker man.

Vem var dräng och vem var kung, vem var gammal, vem var ung,

Wivalliusvem här måste tigg ja gå och oft bakom dörren stå, heller vem här rusa fick, där en fattig mat och drick kunde ej med böner få men från port med hunger gå. Tänk: vem trodde att en man, som här var så rik och grann,

ligga skulle här så stygg, torr i mund och smal i rygg, och att en grangärning stolt skulle här så hava kolt.

Och den här var hög och båld, hade guld och land i våld, eller den här lustigt kvad skulle varda en benrad.

Och den här var sposk och gill, vrängde rätt med svaren ill, hönisk ord och vrång dom gav, fattigt folk, och androm av med orätt gård och grund tog, och alltid åt ofärd log.

Steg fast brett med utländsk sed, yvdes stort och bröt var led, vred sin mun och såg på sne, mälte allt med spott och spe, skrytte stort och som ulv töt. uppå kror som lejon röt, tycktes vara högst i bänk, drog om hals och hand gullänk, lyste vitt med topp och län, sade: jag får leva än tusend år i vällust stor, äntlig så från världen for, att av honom ej mer finns eller gott bland godom minns utan det: si han är död.

Själen i en evig nöd

Långt fram man väl tänker här:traktar högt, men döden skär av vårt hopp och slår oss ner, gömmer oss i jord och ler.

Den som vill i silke gå gör han brun, svart, blek och blå. Den som vill ha världen all stoppar han i jorden kall.

På en sand, ja, på en is bygger ej den som är vis.

Vädret starkt honom blås kull.

Så är den som sölv och gull samkar hop och menar få eviglig därmed omgå.

Arvegods ej världen är.

Falskt är allt som hon dig svär. Emot dön och dödsens makt gäller ej mod eller prakt, ingen ört i trägård din, ingen konst och medicin.

Och det man mest undra må: tör han in till dem ock gå, som ha för sin dörr stark vård, grav och mur runt om sin gård. Dön är döv och alldels blind, sölv och gull slår han i vind, kung och bonde gör han lik, tager fattig såsom rik.

Inget lås för dörren står, genom vakt och mur han går. Sitter du vid bordet grann, kräselig med spel vid hand, tänk att dön står i en vrå, pekar fram med fingren blå, ler åt dig och allt ditt pràl, stöter dig med handen snål klappar på din kinner vek, stäcker dants och hindrar lek, säger: kom, ditt glas nu är luppit ut, din stund är när,pràl och prakt lägg du nu av, följ med mig ner i en grav, där som kallt och kulit är, du får ej mer yvas här.

Göd förty din kropp så väl, att ej hungrar sen din själ, akta dig för synd och fall, vad kropp gör själ plikta skall. Du får ej krypa bak bol när du skallt för Guds domstol. En kort stund din vällust står, evig sorg sen själen får.

Här du braskar en kort stund, tjuter evigt i avgrund.

Hastig är här prakt och pràl, evig blir där ve och skrål.

Den vällust är ock fast kall som så dyrt betalas skall.

Bättre är här tigg ja gå än så dyrt slikt byte få, och fast du än tusend år i vällust på jorden går och äst rik, frisk karsk och skön, omsidor får dig dock dön Tänk att du bor på en ö, dädan man dock måste dö. Världsens gods ej hjälpa kan, när dig döden tastar an.

Och när du äst lagd i mull har du mist all världsens gull, allt ditt gods här bliver kvar, ingenting med dig du tar utan i en kista trång bärs du ut med sorgesång, och väl innan tiden kort äst du platt förglömder bort. Hustrun tar en annan man, allt ditt gods sen brukar han. Ditt blir bytt bland mången somdig en gång ej tänkte om, när du lågst på sotesäng, hellre loppst här som en dräng natt och dag i slagg och frost, sökte vinst och livsens kost.

Slikt betänk och tro det mig.

Allt är sant, jag säger dig.

Var mest vet var han är född, ingen man var han blir ödd förrän såsom hädan bör och man efter prästen spör.

Dön är viss som itt förbund, men oviss är tid och stund.

Fördenskull är också hon oss fördold, att var person skall var stund vara beredd och mot döden väl försedd.

Ja, var stund om ögnableck akta sig för dödsens svek.

Mången sund till vilo går som aldrig av sängen står.

Gud oss hjälpe i all nöd, oss bevara från brådöd.

Unne oss en salig stund: önske var av hjärtans grund.

(Tryckt 1641)EN TORR OCH KALL VÅR GÖR SOMMAREN KORT

1642

Melodi: Den signade dag, den signade stund.

En torr och kall vår gör sommaren kort och vintrens föda fördriver. Gud hjälpe som rår, si våren går bort och liten glädje oss giver. Sol varma, förbarma hos vädret torrt. Nu kölden sommaren river.

Gott majregn giv, lät dugga tätt ner, lät varm dagg örterna fukta. Oss torkan bortdriv, lät frostet ej mer de späda blomsteren tukta. Var nådig, var rådig för dem jag ber, som Herran tjäna och frukta.

Lät vädret kolt och torkan oblid ej tvinga rosorna röda. Lät åkeren stolt ej läggjas så nid att han ej bondan kan föda. Bevara från fara i allan tid den späda jordenes gröda.

Lät himmelens port utvidga sin gång, hjälp molnen högre uppstiga. Lät höra oss fort skön näktergals sång som kölden tvingar att tiga.Lät sjunga de unga med stämmor mång. Lät barnen dantsa och niga.

Lät dantsa å rad folk, stora och små, lät färla sommarens färlor. På blomster och blad lät tillra och stå de våta himmelska pärlor. Lät kvittra, lät tittra steglisor små hos granna svenska sädsärlor.

Giv glädje och tröst, lät lärkan ej dö, lät leva sommarens svala. Hugsvala vart bröst på Sveriges ö, som nu mån sorgeligt tala. Giv sommar, giv blommor, giv gott grönt hö, lät göken ropa och gala.

Mot gryningen blek, mot dagningen blid, när natt och dag sig åtskilja. Lät höras mång lek om sommarens tid, djur dantsa, spela och gilja. I strömmer ej glömmer mång lax, mång id. Mång fisk då hava sin vilja.

Gör dagen oss lång, gör natten oss klar, lät duggregn varma nerfalla, och locka till sång den fågel som har tyst varit vinteren kalla. Lät klinga, lät springa mång hjon, mång par. Lät frögdas människor alla.

Gack fruktbar oss opp, gack fruktbar oss ner och hälsa byjar och städer. Mång åkermäns kropp då gläder sig mer, som går i tunna linkläder.I dalar trast talar och mång mun ler, och mång trumetare kväder.

Ja, ljuvliga sol, du fattig mans vän, som ditt sken ingom villt spara. Lys uppå vårt bol med sommar igen, lät köld och torka bortfara. Nu längta, nu trängta kvinnor och män att gå i solskinet klara.

Gör sorgen oss kort, bliv åkermäns vän, lät grönska skogar och dalar. Driv torkan oss bort, giv vätskan som än mång bondes hjärta hugsvalar. Lät sjunga mång tunga om frögd igen, som nu bedröveligt talar.

Lät skogen stå grön, lät jorden få frukt, se till att intet oss trängjer. Lät fläkta en skön och härlig en lukt av skogar, åkrar och ängjer. Lät krantsas, lät dantsas, med frögd och tukt. Lät bäddas brokota sänger.

Lät gräset bli blött och blomsteren skön, lät dantsa lilla lekatten. Lät fläkta oss sött vitt ut uppå sjön, lät skönt vär blåsa på hatten. På ängen giv sängen i gräset grön åt dem som färdas om natten.

Lät ämbetsmän få rätt bruka sin hand och trygg på resa sig giva. Lät köpmänner gå till vatten och land, dit de helst handelen driva.Av rosor och kosor ibland all stand lät mången frögdefull bliva.

Lät dagen bli varm. Mång herde då står i mång grön lustigan skugga och rester sin arm åt getter och får på bär och äpplen lät tugga. Från plogen åt skogen så vitt han når lät oxen titta och glugga.

Släpp boskapen vall, lös oxen ur bås driv fä och fänat åt skogen. Lät öken få stall in under guds lås, lät bonden

glädjas vid plogen. Höst mustig gör lustig lät säden fås av åkren ymnig och mogen.

Lät grönskas hans får, lät blomstras hans äng, hjälp fylla bingarna blotta. När bonden själv rår får krigsman ock säng att vila lemmarna trotta. Still vreden, giv freden. Mång piga, mång dräng då glädjas över all måtta.

På blomster och löv lät stimma de bi som draga honungen söta. Men luften blir döv av buller och skri, där sig två krigshärar möta. Still vreden, giv freden, Gud statt oss bi, som bäst kan fienden stöta.

Du råder om krig, du råder om allt, du rår om himmelens fäste. Ty vill jag ock dig allt hava befallt, hjälp oss till fot och till häste.Gör frodigt, frimodigt, vad nu är kallt. Du vest allena vårt bäste.

Vi have, o Gud, dig syndat emot. Förlåt oss bristerna svåra. Vi vele ditt bud med bättring och bot nu följa dagarna våra. Lätt falla med alla din vredes hot och dämp allt vad oss kan dåra.

Dämp vällusten ner, din gåvor oss lär alltid rätt nyttja och bruka. Och äntlig jag ber, hjälp deras besvär, som tuktigt sina bord duka. Och hjälpa, ej stjälpa den hand som bär en tom och söndrigan kruka.

Giv dem ett gott år, dem lyse din sol, som årsens tider vet dela. Den månen ock gå i år som i fjol, att ny och nedan ej fela. De andra lät vandra till tomma bol, som aldrig hjälpa sjukt hela.

(Erik NoreenVÄKTARESÅNG c:a 1643

I.

Jag låter andra skriva om regn, frost, slagg och snjö och vad vart år skall bliva på marken korn och hö.

När god tid blir på humla, om någon mera skall av ölet kunna tumla, jag menar hugga fall.

När gott är tvätta stuvor, när gott är så linfrö.

När gott är skära tuvor och sätta häst på strö.

När gott är oxen binda att han är fet i vår.

När gott är silke spinna, när gott är klippa får.

När gott är hår avskära och låta åder slå.

När gott är älskog bära och gott är bela gå.

När gott är sig att spegla och göra krusat hår.

När gott är ut att segla, att man stor vinning får.

När gott är timmer hugga och barn avvänja små.När gott är efter glugga dem som vithuvda gå.

När gott är brev att skriva, att man må få gott svar.

När gott är handel driva, att äran bliver kvar.

När gott är göra kläder, att man ej frys ihjäl.

När gott är bygg ja städer. Men mer törs jag ej väl uppteckna vad behöves, om mig ej givs förlov.

Eljest kanske bedrövas mången i mångens hov.

Ty de nu äre vana efter en rö bokstav sin välfärd att utspana, fast narren löper trav.

Om slikt må jag ej skriva, de finnas eljest nog, som denna plogen driva och lägga löv på skog.

Dock, om jag ock studerat den konst från tå till topp och hade calculerai efter de himlars lopp och kunde rätt förnimma och på de stjärnor se, vad som var dag och timma på jorden här skall ske, så ville jag nu leta vad som mer tränger om. Jag önskade få veta vad som handlas i Rom.

Vad turken judicerar nu om de kristnas krig, vad påven intenderar, vem mest bedrövar sig bland kristna potentater,dem kriget ledse är, och vad för slags soldater äre vår Gud mest kär.

Ty om jag kunde titta planeters gång och kraft» vi skulle jag ej hitta på jordens kraftesaft.

Ja, vore jag en dränger, som nu äre en part, vilkom i hjärtat hänger den höga visdoms art, att de sig själv inbilla till vara mäkta klok och aldrig fara villa, så ha de läst sin bok, så ville jag kungöra om det ock toge lag, vad man skulle få höra nu innan år och dag och strax specificera vissa städer och land, att var man skulle höra, min spådom vore sann.

I bredden jag ej ville på någon almanack med mörka orden snille orsaka fåfängt snack eller för någon rädas men tala sanning fram.

Ty lögnen bör försmädas och falskhet lida skam.

Men nu tör jag ej våga mot deras visdom stor med mitt förstånd det låga, som i min hjärna bor.

Och fast jag nu ock ville av ty giva ett prov, skull mången dock det ogilla och jag skull hetas grov,som mig torde fördrista skriva om solens hov, förrän det månen visste och gåvo mig förlov.

De skulle kanske kalla mig en sällsam profet och den sen mest få ralla som minst av saken vet. Helst om jag kunde drabba och något hitta på mot deras konst den snabba, den ingen straffa må.

Ty ville jag väl bliva vid jorden tyst och still och intet högre kliva än makten sträck ja vill, dock må de mig tillåta efter poetens sätt att något litet ståta, fast det ej allt blir rätt.

Jag ock platt intet skriver mot den förgylta hop men vid skogslunden bliver bland herdars skall och rop. Och till byjar och städer, till den gemena man, jag man enfaldigt kväder och dock väl mena kan.

II.

O tröstrike sol, som varnar för fall, fast mer än många profeter.

Som pryder Guds stol och lyser hans pall, en kong för alla planeter.

Var nådig, var rådig, var blid, ej kall mot det land som Sverige heter.Och vad jag ej vet jag fråga ju får, plär gammalt ordspråk att vara.

Mån någon planet är avundsman vår, vem rår om örlig och fara?

Med heder jag beder till frågan svår.

0 sol mig nådelig svara.

Om krig och tumult vart år ifrån år, där stjärnekikare skriva.

Om tomt och fullt år spåmannen ock rår, som högt med tankar vill kliva.

Men slika de snika ur bondans lår det han sin barn borde giva.

Si den konst är bäst och ära mest värd, som alla varnar för våda.

Men mig undrar mest att andras ofärd mest stjärnekikare skåda.

Spåmannen för grannen kan vara lärd, men hemma blinder att råda.

Vad androm skall ske det ser han förut, men orätt självan sig gissar.

Han kan icke se vem utom hans knut vid trulldom konar hans dissar, vem prövar och rövar hans bo och stut, och vem på fåren hund hissar.

Själv intet han vet vad hustrun hans gör, då han sj älv sover och snarkar.

Dock ser hans vishet vem hädan först bör och huru grannans dörr knarkar

1 väder och städer, så norr som sör ser han vad lekrar och larkar.

Ja, androm han kan stor rikedom spå och myckit säja och skriva.

Dock självver måst han med tiggeri gåoch ynkelig spister oft bliva.

Giv säcken åt gäcken, giv önskor två, när han dig ena vill giva.

En susande bäck om nattetid är för sällskap rolig som resa.

En liten skamfläck stor heder avskär, men liten heder, stor näsa.

Åt månen släpp fånen med sitt gevär.

Låt narrar ropa sig hesa.

Låt tjäna och stå för äldre och äldst, den ålder önskar sig mogen.

Om sommartid gå ock reseman helst när solen gömmes i skogen.

Men skvaller och raller den brukar snäll st, som mest för maten är trogen.

Ej älska den mest som sjunga kan sött, men den som sanningen sjunger.

Ty brödet är bäst hos sugelet kött, ej släcker kryddaren hunger.

Jag menar, mot stenar på dunet blött är trott för kropper och tunger.

Tänk allt är ej sant som sanning är likt, ej heller allt gull som glimmar.

Ej fordras ock pant för detta och slikt, allt liv ej haver som stimmar.

Om natten går skratten med sällskap rikt och sover sedan tolv timmar.

En vis och en gäck ej hava sig kär, ty lika glädjes åt lika.

En göddan matsäck den bonde med bär, som långtfrån gården vill dika.

Av sveket och beket evad man svär ofta smittas barde och rika.Var öve den konst som han haver lärt, mång järn ej ansatt i sänder.

Till frommans ogunst blir lögnaren ärt men långa konungahänder.

De knyta och bryta lögn, list och flärd och paddors tungor och tänger.

Och gammalt språk är: falskheten hon slår sin egen herre på nacken.

När åsnan tungt bär hon självver ju rår en gång att vila i backen.

Hand hettar, ben stretar, tungt foten går när man skall bära järntacken.

Ja, gissningar som af spåmänner ske om motgång, hunger och örlig, hav tvivelsmål om, dem spotta och spe, ty Gud dem straffar utförlig.

Gud frukta, dig tukta och kring dig se, så varder tiden tillbörlig.

Om örlig och krig rår ingen planet, ej skylla sol eller måne.

Men skylla själv sig den falska profet, som nu regerar mång fåne.

Hin frände upptände oss elden het, som fordom brände i Skåne.

Jag ser en aspect, vars orsak ej är av någon brinnande stjärna, men av ett defect, som tigas bör här och man uttalte dock gärna.

Gud nåde, Gud råde och var oss när, som bäst kan värja och värna.

Vitt över vårt hopp är Gud en regent.

Snart honom medel kan finnas.

Till stjärnornas lopp kan hans regement

8 — Wivalliusej någorlunda bebindas.

Men vreden slår freden var landsänd, där man Guds ord ej vill minnas.

En gyllende tid i världen då var, när man av falskhet ej sporde.

När sämjan var blid och kärleken klar och ingen annan ont gjorde.

Nu kvider och strider mång son och far, ont är att leva på jorden.

Om hat och avund de brunno som ved och vatten girighet släckte.

Då skontes mång lund i Yettala hed, men aldrig vatten tillräckte.

Frimodder, torrskodder man med god frid in till Ostindien sträckte.

Ja, girighet är till allt ont en rot, som ock apostelen skriver.

Falskt vittne som bär står sanning emot, ur land gudsfruktan hon driver.

Allena den ena till hand och fot all fred och sämja kulldriver.

Den själen har kär föraktar allt gull och söker alltid Guds ära.

Fast världen hon är av ondska så full, att hon ej orkar mer bära.

Vem undrar, frid dundrar och slår all kull, dör en vill ensam allt skära.

Ty ser man att hat gemenligen finns emillan nabor och fränder.

Oft sökes ock mat, där kocken ej minns, att tvätta diskar och händer.

För många nu prånga men knappt en bins, som tvist bland bröder upptänder.I spinnelens väv snart fasna de små, men stora flugor utflyga.

Månglistig en räv, som gåsen vill flå, kan stilla krypa och smyga.

Er akten, er vakten för fiender två

i länder fromma och blyga.

I haven en tro, ett hopp och ett dop, nordländske konungariken.

Så byggen itt bo och hållen i hop, aldrig från enighet viken.

Med tiden I kviden om fat och stop, om I varandra besviken.

Ja, byggen ett torn så högt under sky, att det kringskådar sjöstranden.

Råg, vete och korn, så släppen ur loj, att mat ej föres ur landen.

Förakten den prakten, den seden ny, som lockar brödet ur landet.

Ej gäller mer prakt med gångare grå, mod, blod nu gäller, nu mandom.

Här gäller en jakt med brynjan blå och vad som skärpes av handom.

Er akten, er vakten för fiender två,

I som han hunger i landom.

Det är en ond art med piper och prakt var afton föras till sänge, man kommer ock snart på spott och förakt utav de ondas omgänge.

Var tuktig, gudfruktig, där på är makt, om du villt leva väl länge.

Av högmod och ståt blir ingen man god men mången kommer på kneken.

När hanen blir våt, då fäller han mod.Långkåpan rives i leken.

Oft hötes och stötes ur näsan blod, som närmast sitter vid steken.

Vi spitsar den skägg som orkar ej gå? vi äre gamle män kåta?

Vi målas den vägg som orkar ej stå?

Kan färgen något ock båta?

Bit svärmer, ull värmer och vinteren grå, han skärper dropparna våta.

När vädret blås sött och skogen ger lukt och åkren andas om natten, och gräset är blött och blomstret smukt, då dantsar lille lekatten.

Men kölden ger bölden och en kall frukt och byter mössa för hatten.

Hav världen ej kär, hon sviker ditt hopp, hon haver mången utblottat.

Fast gammal hon är, hon hinner ditt lopp, hon haver mången uttröttat.

Högfärden och världen som själ och kropp sig fast tillsamman har rättat.

Stor synd den ock gör som tager i hand det Gud själv bjuder förkasta.

En överhet bör försvara sitt land och nödigt andras antasta.

I högden är frögden och fridligt stand, dit bör var skynna och hasta.

Och mindre konst är att slippa ett vad, än där som strömmarna brinna.

Ej mindre konst är försvara en stad än honom övra och vinna.

Den trave ej snave vid var stenrad, som över skogen vill hinna.Den själen är vis och väl värd beröm som söker himmelska håvor.

Mång söker sig pris med fabel och dröm och mång med skänker och gåvor.

Ty kvides och strides på land och ström, och freden spännes i klåvar.

Om våren då Gud skop himmel och jord var tiden stilla och frommer.

Strax brudgum och brud förglömde Guds ord, förgick den fägersta sommar.

Märk orden: på jorden är frid förgjord och aldrig stadig mer kommen.

Och världenes verk utlupit strax är, nu är den sidste minuta.

Ja, detta väl märk: åt ändan allt bär, all ting nu tröttna och luta.

Sök hyllest, gör fyllest för ditt besvär.

Nu är terminen ock ute.

Den dag nu oppgår i afton förgås och lyser inga städs mera.

Det år du nu får sen aldrig mer fås,

Gud råder om tiderna flera.

Allena den ena rår lås och bås, som allt kan ensam regera.

(Tryckt 1687)